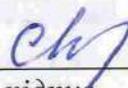

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Допускається до захисту
завідувач кафедри економіки та економічної
теорії

 доцент С. Г. Батажок
підпис, вчене звання, ініціали, прізвище
« 31 » новоїя 2025 року

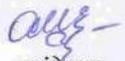
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Виконав: Романчук Вікторія Віталіївна

підпис

Керівник: доцент Однорог Максим Анатолійович

підпис

Рецензент: професор Сокольська Тетяна Вікторівна

підпис

Екзамінаційна комісія	Дата захисту	Результат
Спеціальна комісія	лютий-березень 2025	виконано
Тематично-методична комісія	лютий-березень 2025	виконано
Академічна комісія	лютий-березень 2025	виконано
Формальна робота	лютий 2025	виконано
Перевірка на плагиат	лютий 2025	виконано
Підписання протоколу	лютий 2025	виконано

Я, Романчук Вікторія Віталіївна, засвідчую, що кваліфікаційну роботу магістра виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Керівник

Засвідчує

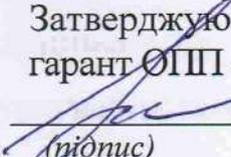
Дата отримання кваліфікації

Біла Церква – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 051 «Економіка»

Затверджую
гарант ОПП «Економіка»

(підпис) доцент Т.В. Понедільчук

«04» листопада 2024 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра

Романчук Вікторія Віталіївна

Тема: Стратегія економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації

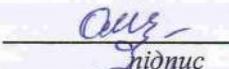
Перелік питань, що розробляються в роботі: дослідження теоретичних засад дослідження стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації; вивчення особливостей цифрової трансформації національної економіки в умовах сучасних викликів; розгляд напрямів удосконалення стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації; вивчення стратегічних орієнтирів розвитку ринку інформаційних технологій в умовах повоєнного відновлення України.

Вихідні дані: Нормативно-правові акти України, монографічна література, періодичні видання, матеріали мережі Інтернет, практичні матеріали досліджуваних підприємств.

Календарний план виконання роботи

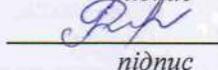
Етап виконання	Період виконання	Відмітка про виконання
Огляд літератури	листопад 2024-січень 2025	виконано
Теоретико-методична частина	лютий-квітень 2025	виконано
Аналітична частина	травень-червень 2025	виконано
Рекомендаційна частина	липень-серпень 2025	виконано
Оформлення роботи	вересень 2025	виконано
Перевірка на плагіат	жовтень 2025	виконано
Попередній розгляд на кафедрі	жовтень 2025	виконано
Подання на рецензування	листопад 2025	виконано

Керівник

підпис

М. А. Однорог

Здобувач

підпис

В. В. Романчук

Дата отримання завдання « 4 » листопада 2024 року

АНОТАЦІЯ

Романчук В. В. Стратегія економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

Наведено нове вирішення наукового завдання формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації шляхом обґрунтування теоретико-методичних засад та наданням практичних рекомендацій щодо удосконалення стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифровізації, які потребують комплексу заходів щодо визначення стратегічних орієнтирів розвитку ринку інформаційних технологій (ІТ) та формування ІТ-екосистеми як чинника цифрової трансформації економіки в умовах повоєнного відновлення України.

Розкрито зміст та еволюцію наукових поглядів на економічний розвиток в контексті цифровізації. Виявлено, що економічний розвиток є складним багатофакторним явищем та є необхідною умовою для формування ефективної економічної політики, орієнтованої на збалансований і сталий розвиток. Розглянуто моделі економічного розвитку, а саме модель лінійних стадій розвитку, теорію структурних трансформацій, теорію зовнішньої залежності, неокласичну модель вільного ринку, теорію ендогенного зростання, модель сталого розвитку. Систематизовано фактори, що визначають стратегію економічного розвитку України та уточнюють стратегічні пріоритети державної економічної політики, зокрема інституційні, економічні, соціальні, технологічні, геополітичні, безпекові, екологічні, фактори цифровізації економічних процесів. Удосконалено процес формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, який передбачає низку послідовних дій щодо: визначення цілей та завдань; оцінки поточного стану економіки; цільового планування; формування сценарію дій; розробки інструментарію та механізму реалізації стратегії економічного розвитку. Висвітлено роль та інструменти інформаційних технологій як структуроутворюючого елемента цифрової економіки. Узагальнено зарубіжний

досвід формування стратегії економічного розвитку в умовах цифрової трансформації.

Проаналізовано сучасний стан та проблеми розвитку цифрової економіки в Україні. Виявлено тенденції розвитку ринку інформаційних технологій в умовах військового стану. Удосконалено методичні підходи до оцінювання ринку інформаційних технологій шляхом систематизації потенційних можливостей та виокремлення проблем, які стримують розвиток національного ринку ІТ. На підставі SWOT-аналізу ринку інформаційних технологій систематизовано низку проблем, які обмежують можливості та стримують розвиток національного ринку ІТ, зокрема: нестабільна економічна ситуація; недосконала податкова система; відсутність чіткої стратегії розвитку ринку ІТ на рівні держави; брак висококваліфікованих кадрів; високий рівень корупції, бюрократії та кіберзагроз; недосконалість правового регулювання; відтік інтелектуального капіталу; низький рівень державної підтримки інновацій; недостатньо розвинена інфраструктура; військовий конфлікт та геополітична нестабільність.

Систематизовано компоненти інфраструктурно-інституційного забезпечення цифрової трансформації національної економіки. Удосконалено понятійно-категоріальний апарат цифрової економіки шляхом введення уточненого терміну «інфраструктурно-інституційного забезпечення цифрової трансформації національної економіки», який запропоновано трактувати як сукупність розвиненої цифрової інфраструктури, правових і регуляторних механізмів, узгодженої державної політики.

Одержані результати можуть бути використані в навчальному процесі Білоцерківського національного аграрного університету при підготовці студентів спеціальності 051 «Економіка».

Кваліфікаційна робота магістра містить 68 сторінок, 13 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел із 95 найменувань, 2 додатки.

Ключові слова: стратегія економічного розвитку, національна економіка, цифрова економіка, цифрова трансформація, цифровізація.

ANNOTATION

Romanchuk V.V. Strategy for the economic development of the national economy in the context of digital transformation.

A new solution to the scientific problem of forming a strategy for the economic development of the national economy in the context of digital transformation has been presented by substantiating theoretical methodological foundations and providing practical recommendations for improving the strategy for the economic development of the national economy in the context of digitalization, which require a set of measures to determine the strategic guidelines for the development of the information technology (IT) market and the formation of an IT ecosystem as a factor in the digital transformation of the economy in the context of Ukraine's post-war recovery.

A new solution to the scientific problem of forming a strategy for the economic development of the national economy in the context of digital transformation has been presented by substantiating theoretical methodological foundations and providing practical recommendations for improving the strategy for the economic development of the national economy in the context of digitalization, which are systematized. The content and evolution of scientific views on economic development in the context of digitalization are revealed. It has been found that economic development is a complex multifactorial phenomenon and is a necessary condition for the formation of effective economic policy oriented towards balanced and sustainable development. Models of economic development are considered, namely the model of linear stages of development, the theory of structural transformations, the theory of external dependence, the neoclassical model of a free market, the theory of endogenous growth, and the model of sustainable development. The factors that determine Ukraine's economic development strategy and refine the strategic priorities of state economic policy, in particular institutional, economic, social, technological, geopolitical, security, environmental, and digitalization factors of economic processes, are systematized. The process of forming a strategy for the

economic development of the national economy in the context of digital transformation has been improved, which involves a series of sequential actions to: define goals and objectives; assess the current state of the economy; target planning; develop a scenario for action; develop tools and mechanisms for implementing the economic development strategy. The role and tools of information technology as a structuring element of the digital economy are highlighted. Foreign experience in forming economic development strategies in the context of digital transformation is summarized.

The current state and problems of digital economy development in Ukraine are analyzed. Trends in the development of the information technology market under martial law are identified. Methodological approaches to assessing the information technology market are improved by systematizing potential opportunities and identifying problems that hinder the development of the national IT market. Based on a SWOT analysis of the information technology market, a number of problems that limit opportunities and hinder the development of the national IT market have been systematized, in particular: unstable economic situation; imperfect tax system; lack of a clear strategy for the development of the IT market at the state level; lack of highly qualified personnel; high level of corruption, bureaucracy, and cyber threats; imperfect legal regulation; outflow of intellectual capital; low level of state support for innovation; underdeveloped infrastructure; military conflict and geopolitical instability.

The components of the infrastructural and institutional support for the digital transformation of the national economy have been systematized. The conceptual and categorical apparatus of the digital economy has been improved by introducing the refined term «infrastructure and institutional support for the digital transformation of the national economy», which is proposed to be interpreted as a combination of developed digital infrastructure, legal and regulatory mechanisms, and coordinated state policy.

The results obtained can be used in the educational process of the Bila Tserkva National Agrarian University in training students majoring in 051 «Economics».

The master's thesis contains 68 pages, 13 tables, 3 figures, a list of 95 references, and 2 appendices.

Key words: economic development strategy, national economy, digital economy, digital transformation, digitalization.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	5
1.1. Економічний розвиток національної економіки в умовах цифровізації.....	5
1.2. Інформаційні технології як структуроутворюючий елемент цифрової економіки.....	9
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	17
2.1. Сучасний стан та проблеми розвитку цифрової економіки в Україні.....	17
2.2. Тенденції розвитку ІТ в умовах військового стану.....	23
Висновки до розділу 2.....	34
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	36
3.1. Стратегічні орієнтири розвитку ринку інформаційних технологій в умовах повоєнного відновлення України.....	36
3.2. Формування ІТ-екосистеми як чинника цифрової трансформації економіки.....	41
Висновки до розділу 3.....	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Функціонування національної економіки в умовах війни та глибоких соціально-економічних трансформацій породжує потребу пошуку нових стратегічних підходів до економічного розвитку, які спроможні врахувати як зовнішні виклики, так і внутрішньо-національні структурні обмеження. Серед найважливіших факторів, які слід інтегрувати в стратегію економічного зростання, варто виокремити відбудову критичної інфраструктури, активізацію інвестиційного потенціалу, розширення інституційної спроможності держави, гарантування економічної безпеки, посилення екологічного компоненту господарювання та пристосування до нових потреб цифрової ери.

В таких умовах надзвичайної актуальності набуває цифрова трансформація економіки, що розглядається як критичний чинник для забезпечення її стабільності, адаптивності та конкурентоспроможності в середньостроковій та довгостроковій перспективі. У цьому сенсі, цифрова економіка представляється не просто як нова модель господарювання, що змінює механізми створення додаткової вартості, а й як важливий інструмент для оптимізації управлінських процесів, стимулювання інновацій та інтеграції у світовий економічний простір. Спроможність держави ефективно відповідати на глобальні виклики, впроваджувати передові технології, модернізувати державне управління та сприяти сталому розвитку завдяки поліпшенню рівня цифровізації засвідчуватимуть поступову трансформацію національної економіки України у бік знаннєвої, інноваційної моделі розвитку.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації. Досягнення зазначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити зміст та еволюцію наукових поглядів на економічний розвиток в контексті цифровізації;

- проаналізувати сучасний стан та проблеми розвитку цифрової економіки в Україні;

- ідентифікувати стратегічні орієнтири розвитку ринку інформаційних технологій у повоєнному відновленні України.

Об'єктом дослідження є процеси цифрової трансформації національної економіки.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні аспекти формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифровізації.

Всебічно розкрити тему кваліфікаційної роботи магістра та сформулювати практичні рекомендації для державної політики щодо визначення основних напрямів розвитку ринку ІТ в процесі повоєнного відновлення України дозволило застосування комплексу загальнонаукових методів і підходів, зокрема: аналізу та узагальнення наукових джерел – для вивчення теоретичних основ цифрової трансформації та ролі ІТ-сектора у повоєнному відновленні економіки; статистичного аналізу – для оцінки економічних втрат та динаміки розвитку ІТ-сфери в Україні в ході війни; порівняльного аналізу – для вивчення міжнародного досвіду цифрової трансформації та виявлення релевантних прикладів для національної економіки. Системний підхід використовувався для інтегрування окремих факторів у цілісну модель цифрової трансформації.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та інші нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження, звітні дані підприємств та власні спостереження магістрантки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

1.1. Економічний розвиток національної економіки в умовах цифровізації

Економічний розвиток є основою стабільності та добробуту національної економіки, оскільки забезпечує зростання внутрішнього валового продукту, зайнятості та доходів населення. Завдяки динамічному розвитку економіки підвищується конкурентоспроможність країни на світовому ринку, що відкриває доступ до нових ринків збуту, сприяє залученню іноземних інвестицій і технологій. Економічне зростання дозволяє державі формувати стійку податкову базу, що в свою чергу забезпечує фінансування соціальних програм, освіти, охорони здоров'я, оборони та інфраструктури. Розвиток сприяє диверсифікації виробництва, зменшуючи залежність від окремих галузей і підвищуючи стійкість економіки до зовнішніх шоків. Ефективна економіка створює робочі місця, підвищує якість життя населення та зменшує рівень бідності. Крім того, економічний розвиток дозволяє реалізовувати довгострокові цілі сталого розвитку, включно з екологічною модернізацією, інноваційною трансформацією та підвищенням людського капіталу. Таким чином, економічне зростання є не лише показником фінансової успішності, а й ключовим чинником соціальної згуртованості, політичної стабільності та національної безпеки. За його динамікою судять про розвиток національних економік, про життєвий рівень населення, про те, як вирішуються проблеми обмеженості ресурсів. Це основний показник розвитку і добробуту будь-якої країни, одна з основних макроекономічних цілей, досягнення якої зумовлене необхідністю випереджаючого зростання національного доходу у порівнянні із зростанням чисельності населення.

Н. Попрозман, досліджуючи теоретичні підходи до трактування економічного розвитку, стверджує про існування двох протилежних підходів щодо перспектив економічного зростання економічної системи. Прихильники економічного зростання вважають, що це єдиний шлях забезпечення матеріального добробуту й підвищення якості життя населення, а противники, навпаки, вказують на обмеженості природних ресурсів, забруднення довкілля, в тому числі, збільшення техногенних катастроф, що створює загрози екологічній системі нашої планети [1].

Економічне зростання традиційно розглядається як один з ключових індикаторів розвитку національної економіки. Його значення полягає в здатності забезпечити підвищення рівня життя населення, зростання виробничого потенціалу країни та посилення її конкурентоспроможності на світовому ринку. У сучасному світі економічне зростання є не лише бажаним явищем, але й об'єктом дискусій через неоднозначність його наслідків, як позитивних, так і негативних [1].

Економічне зростання зазвичай вимірюється двома основними показниками: зростанням реального валового внутрішнього продукту (ВВП) та зростанням ВВП на душу населення в певний період часу. Таким чином, воно відображає як кількісне збільшення обсягів виробництва, так і рівень добробуту громадян [1].

Позитивні аспекти економічного зростання включають зростання добробуту населення, покращення умов праці, розширення виробничих потужностей, розвиток соціальної інфраструктури, зростання освітнього та культурного рівня. Водночас надмірне економічне зростання може мати й негативні наслідки: деградація навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів, техногенні ризики, зростання соціальної нерівності.

Процес економічного зростання має трансформаційний характер і не є рівномірним, що актуалізує необхідність дослідження його особливостей як для розвинених, так і для тих, що розвиваються, країн. У науковій літературі представлено низку підходів до пояснення природи економічного зростання.

Зокрема, А. Сміт вважав його наслідком зростання чисельності населення та поділу праці, що забезпечує зростання обсягів виробництва.

М. Фрідман пов'язував економічне зростання з монетарною стабільністю, а Дж. М. Кейнс акцентував увагу на ролі державного регулювання, зокрема інвестицій як механізму стимулювання виробництва і зайнятості. Й. Шумпетер наголошував на інноваціях як рушійній силі капіталістичної економіки, яка постійно оновлюється через створення нових технологій, товарів, ринків [2, с. 8; 3, с. 536].

А. Льюїс зосереджував увагу на особливостях економічного зростання в країнах, що розвиваються, де ключову роль відіграє накопичення капіталу і використання надлишкової робочої сили [4, с. 89]. Його підхід був підтриманий С. Кузнецем, який емпірично підтвердив існування соціально-економічних диспропорцій на початкових етапах економічного зростання, сформулювавши «криву Кузнеця» [5, с. 256]. Вона демонструє тенденцію до зростання нерівності на ранніх етапах і її зменшення в подальшому.

У. Ростоу сформував п'ятистадійну модель економічного розвитку, де центральною є фаза «зльоту» — перехід від традиційного до індустріального суспільства, що вимагає нагромадження капіталу та модернізації структури економіки [6, с. 94].

На думку С. Мочерного та С. Єрохіна, економічне зростання – це процес якісних зрушень у межах технологічного способу виробництва, зумовлених відповідними суперечностями та чинниками і який виражається у збільшенні обсягів суспільного виробництва [7, с. 182].

І. Луніна та О. Романюк відзначають, що «...економічне зростання є основним показником розвитку і добробуту будь-якої країни, є однією з головних цілей, досягнення якої зумовлене необхідністю випереджаючого зростання національного доходу у порівнянні із зростанням чисельності населення для підвищення рівня життя в країні» [8, с. 258].

Таким чином, економічне зростання є складним багатofакторним явищем, що поєднує економічні, соціальні та екологічні аспекти. Його вивчення

є необхідною умовою для формування ефективної економічної політики, орієнтованої на збалансований і сталий розвиток.

Економічне зростання визначається двома способами.

1) економічне зростання визначається як стійке щорічне зростання реального національного доходу економіки протягом тривалого періоду часу. Іншими словами, економічне зростання означає тенденцію зростання чистого національного продукту в постійних цінах;

2) економічне зростання означає щорічне збільшення реального доходу на душу населення країни протягом тривалого періоду. Оскільки основна мета економічного зростання полягає в підвищенні рівня життя населення.

Наразі темпи економічного зростання вимірюються як з точки зору збільшення загального валового національного продукту (ВВП) або чистого національного продукту (ННП), так і збільшення доходу на душу населення. У той час як валовий національний продукт (ВВП) вимірює загальний обсяг виробництва товарів і послуг, які економіка здатна виробляти, дохід на душу населення вимірює середній рівень життя громадянина країни.

В табл. 1.1 наведено типи економічного зростання та роз'яснено їх суть.

Таблиця 1.1

Типи економічного зростання

Інтенсивний	Екстенсивний	Змішаний
Збільшення виробничого потенціалу країни завдяки удосконалення техніки та впровадження нових технологій	Збільшення виробничих можливостей через кількісне збільшення факторів виробництва	Збільшення виробничого потенціалу за рахунок кількісного збільшення виробництва впровадженням техніки та технологій

* Джерело: складено автором.

Досліджуючи дану тематику, варто вказати на існування таких дискусійних концепцій, як «економічне зростання» та «економічний розвиток». Так, на думку Дж.Тінбергена, економічний розвиток і економічне зростання «сумісні один з одним, але не ідентичні». Важливою особливістю розвитку є підвищення добробуту всіх груп населення, з тим щоб його фінансова захищеність підвищилася. Однак економічне зростання не означає рівного

поліпшення фінансової безпеки всіх груп населення [9, с. 534; 10, с. 161].

Економічний розвиток суспільства характеризується структурними зрушеннями в економіці, поліпшенням умов і підвищенням якості життя населення. Диференціацію між поняттями «економічне зростання» і «економічний розвиток» ввів в економіці американський економіст Дж. Шумпетер. Суть економічного зростання, на думку Дж. Шумпетера, полягає в збільшенні виробництва і споживання одних і тих же товарів і послуг. Економічне зростання визначається багатьма чинниками, найважливішими з яких є чинники попиту, пропозиції і розподілу. Економічний розвиток полягає, головним чином, у створенні чогось нового, невідомого раніше; передбачає як появу якоїсь нової (або в новій якості) вигоди, так і впровадження нових методів виробництва, розвиток нових ринків, отримання нових джерел сировини, відповідну реструктуризацію і так далі [3, с. 536].

1.2. Інформаційні технології як структуроутворюючий елемент цифрової економіки

Останніми десятиліттями однією з головних тенденцій розвитку суспільства загалом є проникнення інформаційних технологій у різні сфери національної економіки. Інформатизація стає настільки важливим фактором зростання продуктивності праці і підвищення якості життя, що зміни, які відбуваються, розглядаються дослідниками як настання нової ери економічного розвитку, який в літературі характеризується терміном «цифрова, або інформаційна економіка». Наразі розвиток інформатизації насамперед пов'язаний з впровадженням цифрових комунікаційних технологій і платформ. Сфери економічної діяльності, що функціонують на основі інформаційно-комунікаційних технологій, прийнято позначати терміном «цифрова економіка».

Варто зауважити, що наразі світову економіку можна вважати технологічною, адже серед 100 найдорожчих корпорацій світу 20 є

технологічними компаніями, які мають найвищий рівень капіталізації. Загальна вартість цих 20 технологічних гігантів становить 10,5 трлн. доларів, що складає 33% від загальної фінансової частки вартості 100 найдорожчих у світі компаній. Вісім з десяти найдорожчих компаній світу, серед яких Apple, Microsoft, Alphabet (Google), Amazon, Tesla, Meta (Facebook), TSMC та Tencent, представляють індустрію інформаційних технологій. Нові технології завжди є рушієм розвитку торгівлі та економіки, а їх вплив і цифровізація змінюють економічну структуру значно швидше, ніж раніше, що створює як нові можливості, так і виклики.

В сучасній науковій літературі виокремлюють два провідні підходи до оцінки ролі та значення цифровізації у глобальному промисловому виробництві: перший розглядає її як поступовий, еволюційний процес інтеграції інформаційно-технологічних інновацій, тоді як другий трактує її як революційне явище. Згідно з другим підходом, цифрова економіка постає фундаментом Четвертої промислової революції – «Індустрії 4.0», концепцію якої було запропоновано у 2011 р. виконавчим президентом Всесвітнього економічного форуму в Давосі К. Швабом. Цей підхід ґрунтується на зміні базових технологічних укладів та виявляє ознаки трансформації техніко-економічної парадигми. Відтак цифрова економіка є ключовим напрямом розвитку економіки, оскільки вона стимулює бізнес до використання інформаційно-комунікаційних технологій, які є більш економічно ефективними.

О. Чушенко, досліджуючи сучасні світові тенденції розвитку цифрової економіки, зазначає, що визначальним фактором конкурентоспроможності в епоху глобалізації стає прагнення до інновацій. Як зазначає вчений, цифрова економіка відіграє ключову роль у цьому процесі розвитку інновацій, створюючи нові можливості для бізнесу та ринків, зокрема [14, с. 199]:

– створюється глобальна мережа економічних і соціальних видів діяльності, які підтримуються завдяки таким платформам, як Інтернет, а також мобільні і сенсорні мережі [15, с. 56];

– новий уклад економіки, заснованої на знаннях і цифрових технологіях,

в рамках якої формуються нові цифрові навички і можливості у суспільства, бізнесу і держави [16, с. 540];

- економіка, заснована на цифрових технологіях, здійснення ділових операцій на ринках, які знаходяться на мережі Інтернет, у Всесвітній павутині [17];

- ринки на основі цифрових технологій, які полегшують торгівлю товарами і послугами за допомогою електронної комерції в Інтернеті [18, с. 57];

- економіка, здатна надати високоякісну ІТ-інфраструктуру і мобілізувати можливості інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на благо споживачів, бізнесу і держави [19];

- економіка, залежна від цифрових технологій [20, с. 43];

- цифрова економіка характеризується опорою на нематеріальні активи, масовим використанням даних, широким впровадженням багатосторонніх бізнес-моделей і складністю визначення юрисдикції, в якій відбувається створення вартості [21, с. 154];

- цифрова економіка є основним джерелом зростання. Вона стимулює конкуренцію, інвестиції та інновації, що призведе до поліпшення якості послуг, розширення вибору для споживачів, створенню нових робочих місць [22: 23, с. 15];

- базується на цифрових комп'ютерних технологіях, тобто під цифровою економікою автор розуміє виробництво, продажі і постачання продуктів через комп'ютерні мережі [24, с. 105];

- конкретна економічна форма прояву виробництва товарів і послуг, в якій домінують цифрові технології, де інформаційні потоки функціонально залежать від інформаційно-комунікаційних технологій [25, с. 18];

- цифрова економіка – це процеси та способи реалізації економічної діяльності, базовані на застосуванні цифрових технологій, пов'язаних із електронним бізнесом та торгівлею, що дозволяють реалізовувати цифрові товари та послуги у кіберсередовищі. Іншими словами, це система укладання угод за допомогою електронних засобів передачі, обміну та зберігання

інформації (стаціонарного та мобільного Інтернету) із застосуванням можливостей електронних засобів платежу, цифрової валюти, криптовалюти [26, с. 103];

– цифрова економіка – діяльність по створенню, поширенню та використанню цифрових технологій і пов’язаних з ними продуктів і послуг [13, с. 101].

Еволюцію теоретичних підходів до визначення терміну «цифрова економіка» зображено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

**Еволюція теоретичних підходів до визначення терміну
«цифрова економіка»**

Період та представники	Підходи до тлумачення
1995-2001 Н. Негропonte, Д. Тапскотт	ототожнення цифрової економіки з поняттям електронної комерції; відсутнє чітке визначення «цифрової економіки»; серед основних переваг впровадження та подальшого поширення цифрової економіки Д. Тапскотт зазначає зменшення трансакційних витрат та появу нових бізнес-моделей ведення підприємницької діяльності; цифрова економіка як результат прогресу науки та технологій має передбачати переведення виробництва та розповсюдження товарів та послуг у цифрове Інтернет-середовище [27 – 29]
2010–2017 Законодавче тлумачення	формується визначення терміну «цифрова економіка» в програмах та звітах світових міжнародних організацій, а також затверджується цифровий порядок для розвинутих країн [30 – 32]
2017 – сьогодення М. Бахл, Д. Зиммерман	проводяться фундаментальні дослідження щодо сутності поняття «цифрова економіка» та формуються основні концепції щодо стимулювання її розвитку у національних економіках [11, 12]

* Джерело: складено автором на основі [11, 12, 26 – 32].

Серед основних переваг цифрової економіки варто відзначити швидке отримання бажаного товару чи послуги, зменшення їх вартості для кінцевого споживача внаслідок зменшення числа посередників, а також спрощення схеми пошуку постачальників та споживачів. Д. Крилов серед інших переваг цифрової економіки визначає можливість глобального переміщення товарів у найкоротші терміни часу, що відбувається завдяки всесвітній мережі Internet [29, с. 143].

Основні принципи цифровізації економіки України

№	Принципи	Характеристика
1.	Доступність	Забезпечення можливості доступу до необхідної інформації шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Головна умова отримання доступу до глобального інформаційного середовища – це об'єднання органів державної влади та суспільства
2.	Цільове призначення	Зосередження на створенні переваг для різних категорій споживачів у повсякденному житті
3.	Ефективність	Забезпечення економічного зростання завдяки приросту ефективності та збільшенню продуктивності від використання цифрових технологій
4.	Інформативність	Розвиток інформаційної безпеки суспільства; ключовий фактор розвитку інформаційного суспільства – здатність вільно шукати, використовувати та збирати знання
5.	Відкритість	Зосередження уваги на міжнародному співробітництві для виходу України на світовий ринок електронної торгівлі та послуг, банківської та біржової діяльності, співпраці на регіональних ринках. Таким чином, цифровізація економіки сприятиме інтеграції з європейськими системами та глобалізації у сфері інформаційно-комунікаційних технологій
6.	Стандартизація	Розробка і використання відкритих, функціонально сумісних недискримінаційних стандартів є базовим елементом розвитку та поширення цифрових технологій. Стандарти посилюють конкуренцію, дозволяють знизити витрати і вартість продукції, гарантують сумісність, підтримку якості, збільшують ВВП країни
7.	Безпека	Створення умов для підвищення рівня інформаційної безпеки, захисту персональних даних і недоторканності прав особи
8.	Комплексність	Провідна роль держави у розробці та реалізації національних цифрових стратегій, а також зосередженість на усуненні бар'єрів для цифровізації економіки країни

* Джерело: узагальнено автором на основі [35, 36, 38 – 42].

І. Грабчук акцентує увагу на інноваційних перевагах цифрової економіки, серед яких індивідуалізація задоволення попиту, поглиблення відносин із покупцем, унікальні знання про клієнтів, висока продуктивність активів, технологічний розвиток, економія транзакційних витрат, зростання культури бізнесу, переміщення конкуренції зі сфери зниження витрат у сферу креативності, розширення можливостей і прискорення фінансування проєктів,

прозора ефективність і прибутковість через систему блокчейн [33, с. 114].

Основні принципи цифровізації вітчизняної економіки представлені в табл. 1.3.

У 2001 р. відомий американський економіст Т. Мезенбург виділив три основні компоненти цифрової економіки, що стало класичним структуруванням, а саме:

– інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) або підтримуюча інфраструктура, до якої належить програмне та апаратне забезпечення, обчислювальна техніка, телекомунікаційні мережі;

– цифрове виробництво та електронний бізнес, тобто здійснення господарської діяльності на основі залучення новітніх комп'ютерних мереж та електронних систем;

– електронна комерція, в тому числі Internet-продажі, частка яких значно зростає з огляду на нові умови господарювання. Виділення таких елементів цифрової економіки вчений аргументував можливістю проведення їх статистичної оцінки та вимірювання [34].

Цифрову трансформацію економіки розглядають як один з основних чинників забезпечення стійкості економіки в середньостроковій перспективі та досягнення прогресу у виконанні економічних критеріїв членства в ЄС. Так, серед основних напрямів цифрових перетворень відзначають :

наближення українського законодавства до законодавства ЄС у сфері електронних комунікацій;

розкриття потенціалу Web3-професій та підтримка вітчизняної екосистеми Web 3.0;

управління плануванням і забудовою територій, проектами розвитку інфраструктури та регіонального й місцевого розвитку;

розроблення керівних принципів використання штучного інтелекту; розвиток транскордонної семантичної сумісності мережених та інформаційних систем;

гармонізація митних процесів та розширення прав і можливостей людей у

цифровому секторі через доступ до достовірної інформації та формування кадрового потенціалу фахівців [37].

Висновки до розділу 1

В розділі розглянуто теоретичні засади дослідження економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, зокрема аргументовано важливість економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової економіки, розкрито сутність та роль інформаційних технологій як структуроутворюючого елементу цифрової економіки, проаналізовано зарубіжний досвід формування стратегії економічного розвитку в умовах цифрової трансформації.

На основі аналізу наукового доробку щодо трактувань «економічного розвитку національної економіки» визначено його особливості в умовах цифровізації. Обґрунтовано диференціацію понять «економічне зростання» та «економічний розвиток». Розглянуто моделі економічного розвитку та систематизовано фактори, що визначають стратегію економічного розвитку України. Серед цифрових чинників визначено систематичне впровадження сучасних цифрових інструментів – ERP- і CRM-систем, аналітики великих даних, IoT, блокчейн-технологій, штучного інтелекту, хмарних рішень та електронного документообігу. Запропоновано процес формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, який охоплює низку послідовних дій щодо визначення цілей та завдань стратегії економічного розвитку, оцінку поточного стану економіки, цільове планування, формування сценарію дій та розробку інструментарію та механізму реалізації.

Проаналізовано еволюцію теоретичних підходів до визначення терміну «цифрова економіка» та зроблено висновок, що цифрова економіка базується на знаннях і цифрових технологіях, в рамках якої формуються нові цифрові навички і можливості для суспільства, бізнесу та держави. Виокремлено

позитивні чинники цифрової трансформації національної економіки та фактори, які знижують ефективність цифрової трансформації.

Охарактеризовано цифрові технології та продукти як інноваційні тренди сучасного соціально-економічного середовища. Визначено, що одним з найважливіх компонентів цифрової економіки, що докорінно змінює усталені зв'язки та канали передачі інформації в процесах виробництва, обміну, розподілу й споживання товарів є сектор інформаційних технологій. Доведено, що цифрова економіка та сектор інформаційних технологій перебувають у тісному взаємозв'язку, що носить взаємозумовлений і синергічний характер.

Вивчено зарубіжний досвід цифрових трансформацій таких країн як США, Китаю, Німеччини, Японії, Південної Кореї, Ізраїлю, Швеції, Сінгапуру, та встановлено, що дієва стратегія економічного розвитку в умовах цифрової трансформації базується на комплексному поєднанні інноваційної політики, підтримки ІТ-сектору, розбудови цифрової інфраструктури та активної участі держави у формуванні сприятливого інституційного клімату. Такі підходи гарантують збільшення конкурентоспроможності національних економік, прискорення цифровізації та інтеграцію у світові економічні процеси.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

2.1. Сучасний стан та проблеми розвитку цифрової економіки в Україні

В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій дослідження та оцінювання рівня цифровізації національної економіки набувають особливої актуальності. Цифрова економіка виступає не лише індикатором технологічного прогресу, а й одним із ключових чинників підвищення конкурентоспроможності держави, ефективності управління економічними процесами та забезпечення сталого розвитку. Рівень цифровізації визначає здатність економіки адаптуватися до глобальних викликів, впроваджувати інновації, оптимізувати виробничі й управлінські процеси, а також забезпечувати інтеграцію у світовий економічний простір. Відтак, системне оцінювання цифровізації є необхідною передумовою для формування ефективної державної політики, спрямованої на розвиток цифрової інфраструктури, підвищення цифрової грамотності населення та підтримку цифрових ініціатив у різних секторах економіки.

Перш за все, дослідження та оцінювання рівня цифровізації національної економіки доцільно розпочати з аналізу частки цифровізованих компаній у світовому валовому внутрішньому продукті, оскільки цей показник є ключовим індикатором впливу цифрової економіки на глобальні економічні процеси. Варто зазначити, що частка цифровізованих компаній у світовому ВВП демонструє стабільне зростання з кожним роком:

- у 2019 р. частка цифровізованих компаній становила 13,5 трлн доларів США порівняно з 67,7 трлн доларів США нецифровізованих компаній;
- у 2021 р. частка оцифрованих компаній зросла до 23,2 трлн доларів США, тоді як частка нецифрових компаній впала до 62,8 трлн доларів США;
- у 2023 р. цифровий бізнес досяг 44,6 трлн доларів США, тоді як

нецифровий бізнес впаде до 52,3 трлн доларів США;

– у 2024 р. частка цифровізованих компаній продовжила збільшуватися до 53,3 трлн доларів США, тоді як частка нецифровізованих компаній впала до 49,1 трлн доларів США [45].

Прискорений розвиток і впровадження цифрових інструментів у бізнес-процеси стають важливими чинниками, що визначають конкурентоспроможність країни й окремих бізнес-структур [46, с. 101]. Прогноз вчених передбачає, що протягом найближчого десятиріччя понад 70% світової створеної вартості буде спиратися на цифрові продукти, який у 2024 р. був на рівні 53,3 трлн доларів США, що майже в чотири рази перевищує показник 2019 р. [47, с. 39] (рис. 2.1).

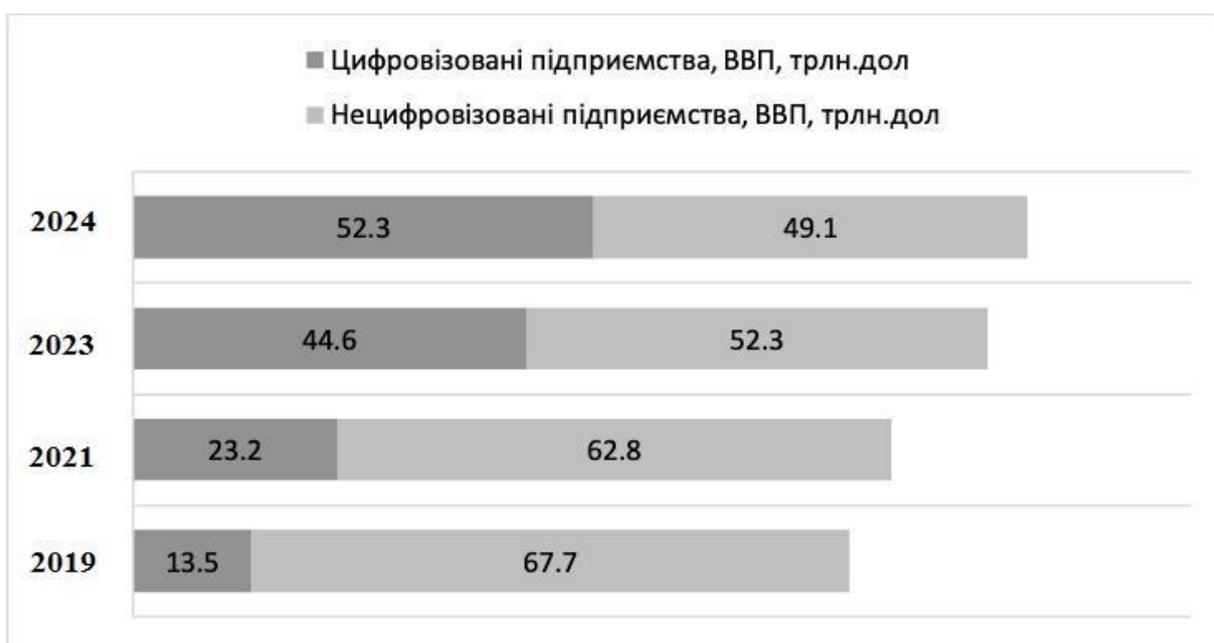

Рис. 2.1. Цифровізовані підприємства у світовому валовому ВВП

* Джерело: [47].

Прогнози деяких експертів вказують, що у 2025 р. можливий ріст частки цифрових підприємств до 100 трлн доларів США [48]. Це свідчить про те, що цифровізовані компанії поступово займають більшу частку світової економіки, в той час як традиційні компанії зменшують свою вагу.

Проаналізуємо динаміку змін у глобальній цифровій конкурентоспроможності серед провідних країн світу та місце України в 2021 -

2024 роках. Зауважимо, що у 2023 та в 2024 роках, з огляду на активні військові дії Україна не приймала участі в даному рейтингу.

Таблиця 2.1.

**ТОП-10 країн за рівнем глобальної цифрової конкурентоспроможності й
Україна**

Країна	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
США	1	1	2	1
Сінгапур	2	5	4	3
Данія	3	4	1	4
Швеція	4	4	3	7
Гонконг	5	2	9	10
Швейцарія	6	6	5	5
Нідерланди	7	7	6	2
Республіка Корея	8	12	8	6
Норвегія	9	9	12	14
Фінляндія	10	11	7	8
...
Україна	58	54	-	-

Джерело: [47]

Дані табл. 2.1 засвідчують, що перше місце протягом аналізованого періоду утримували Сполучені Штати Америки, що є свідченням безперервної інноваційної переваги і лідерства США в розвитку цифрової економіки, зокрема завдяки значним інвестиціям у штучний інтелект та аналітику великих даних (Big Data). Сінгапур демонстрував деякі коливання, наприклад, опустився на п'яте місце в 2022 р. після другого у 2021-му, але до 2024 р. піднявся на третю сходинку, зокрема через активні державні ініціативи у сфері кібербезпеки та «розумних» міст. Данія досягла піку свого рейтингу в 2023 р., посівши перше місце завдяки великим інвестиціям у цифрову інфраструктуру й інноваційні стартапи, однак у 2024 р. опинилася на четвертому місці через зростання конкуренції з боку інших європейських країн і США. Республіка Корея, яка в 2022 р. займала 12-те місце, досягла шостого місця у 2024 р., зокрема завдяки розширенню 5G-мереж і активному впровадженню технологій штучного інтелекту. Норвегія, хоча і демонструвала певні коливання, знизилася до 14-го місця у 2024 р. після тривалого утримання в ТОП-10, що могло бути наслідком

внутрішніх економічних змін. Фінляндія, покращивши свої позиції до 7-го місця у 2023 р., у 2024 р. утримувала високе місце (8-е) завдяки продовженню інвестицій в освітні програми та цифрові інновації. Україна, хоч і покращила свою позицію, піднявшись з 58-го місця в 2021 р. на 54-е в 2022 р., не потрапила до рейтингу у 2023 та 2024 роках через економічну кризу і війну, що вплинули на розвиток її цифрових секторів [47].

Проаналізуємо динаміку рівня цифрової трансформації в Україні за період 2018-2022 рр., використовуючи три ключові комплексні критерії: знання, технологічне середовище та відкритість майбутньому (рис. 2.2).

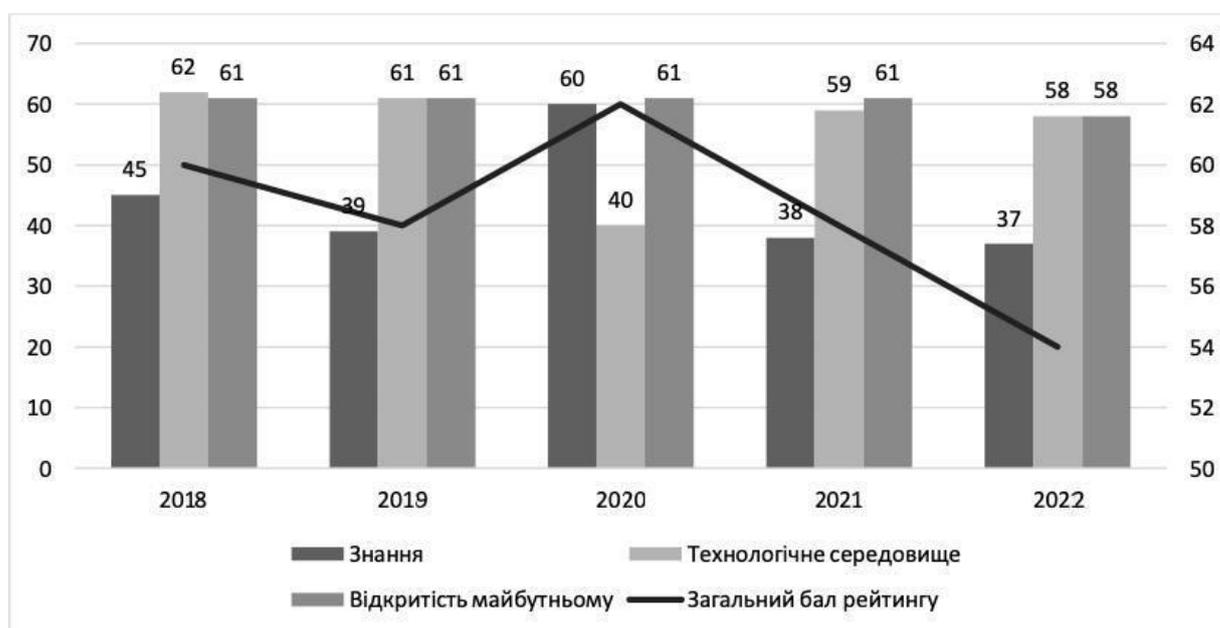

Рис. 2.2. Динаміка рейтингу цифрової трансформації в Україні, що оцінена на базі сукупності ключових індикаторів за період 2018-2022 рр.

* Джерело: [47, 49].

Дані рис. 2.2 засвідчують, що найбільш проблемні для України індикатори пов'язані з критерієм «відкритість майбутньому», особливо в області «ІТ інтеграції», де Україна займає загалом 58-ме місце (за результатами 2022 р.). При цьому загальний бал рейтингу суттєво впав у 2021 р., та продовжив негативну динаміку також і в 2022 р. [47].

У контексті глобальних цифрових трансформацій особливого значення набуває з'ясування специфіки цифровізації національної економіки України. Враховуючи відмінності в рівнях розвитку цифрової інфраструктури, цифрових

навичок населення, інституційного середовища та інвестиційного потенціалу, важливо дослідити особливості впровадження цифрових технологій саме у вітчизняних умовах. Такий аналіз дозволяє ідентифікувати вузькі місця, визначити потенційні точки зростання, а також сформулювати обґрунтовані напрями державної політики у сфері цифрового розвитку.

Актуальний стан цифровізації в Україні можна охарактеризувати через низку показових статистичних індикаторів, що відображають рівень використання цифрових послуг населенням та ефективність впроваджених державних ініціатив. Так, поточний рівень цифровізації в Україні ілюструють такі статистичні дані:

- у 2024 р. державні електронні послуги використовували 64% українців [50];
- застосунок Дія, включаючи 14 цифрових документів і понад 30 державних послуг, використовують 20 мільйонів користувачів, при цьому в застосунку Дія до 2030 року планується досягти 100% цифровізації державних послуг [51];
- 78,5% користувачів позитивно оцінили досвід отримання електронних послуг [52].

Таблиця 2.2

Структура цифрових державних послуг

Категорія послуг	Кількість послуг
Виробництво та обіг продуктів	125
Паливо, енергетика, водопостачання	92
Соціальний захист	51
Фінанси та податки	40
Земля та довкілля	37
Будівництво та нерухомість	22
Інші	125
Загальна кількість цифрових послуг	492

* Джерело: складено автором за даними [52 – 55].

В структурі цифрових державних послуг, продемонстрованій в табл. 2.2, із загальної кількості 492, переважають послуги з виробництва та обігу продуктів – 125 послуг.

Важливим компонентом цифрової трансформації державного управління в Україні є розбудова екосистеми «Дія», яка є платформою для надання цифрових послуг та охоплює низку взаємопов'язаних платформ, спрямованих на забезпечення доступу до електронних послуг, підтримку ІТ-сектору та розвиток цифрових компетентностей громадян, зокрема:

1) Дія – застосунок для цифрових документів і послуг [55].

2) Дія. City – спеціальний правовий режим для підтримки ІТ-індустрії в Україні, запущений Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» №1667-IX від 15 липня 2022 року. Він надає компаніям інструменти для розвитку інноваційного бізнесу й технологічних стартапів, поєднуючи комфортні податкові умови з ефективними інструментами для залучення іноземних інвестицій [56]. Ключові переваги Дія.City для ІТ-компаній наведені в Додатку В.

3) Дія. Digital Education – національна онлайн-платформа, створена Міністерством цифрової трансформації України, яка спрямована на підвищення цифрової грамотності громадян та сприяння професійному розвитку в умовах цифрової економіки. Платформа пропонує широкий спектр освітніх ресурсів, зокрема освітні серіали, вебінари та подкасти, тести та симулятори; координує мережу цифрових освітніх хабів – офлайн-просторів, де громадяни можуть безкоштовно навчатися користуванню електронними послугами та отримувати консультації з цифрових питань. Станом на початок 2025 р., мережа налічувала близько 5 000 хабів по всій Україні, розташованих у бібліотеках, центрах надання адміністративних послуг, громадських організаціях та приватних компаніях [57].

4) Дія. Business – це комплексна платформа, ініційована Міністерством цифрової трансформації України, яка спрямована на підтримку та розвиток підприємництва в країні. Вона поєднує в собі онлайн-ресурси та мережу офлайн-центрів, надаючи підприємцям доступ до необхідної інформації, консультацій та освітніх програм [58].

5) E-Residency – це державний онлайн-сервіс для іноземців за допомогою

якого вони можуть отримати дистанційний доступ до державних послуг та вести бізнес з будь-якого куточку світу. Він, зокрема, передбачає отримання карти електронного резидента за допомогою якої у її власника з'являється можливість зареєструвати компанію в іноземній державі онлайн. Першою країною, яка запровадила E-Residency стала Естонія в грудні 2014 року. З 2014 р. понад 7 000 українців скористалися програмою E-Residency Естонії, щоб вести бізнес та розвивати свої компанії на єдиному ринку ЄС [59].

Україна стала однією з перших країн у світі, яка запровадила посаду керівник з цифрової трансформації (англ. Chief Digital Transformation Officer, CDTO), який забезпечує управління проєктами цифровізації та координацію з проєктами інших організацій екосистеми, державними цифровими платформами тощо. Головною роллю CDTO є стимулювання росту і стратегічного оновлення організації шляхом перебудови «аналогових» процесів в «цифрові» [60, 61]. Повномасштабне вторгнення стало справжнім випробуванням для українського ІТ-ринку, адже компанії зіткнулись з новими загрозами, викликами та можливостями.

2.2. Тенденції розвитку ринку ІТ в умовах військового стану

Ринок інформаційних технологій відіграє роль ключового сектору в сучасній економіці, слугуючи фундаментом її цифрової трансформації. Розширення ринку інформаційних технологій прискорює інноваційні процеси, збільшує ефективність, оптимізує використання ресурсів та створює нові бізнес-стратегії. Через свою гнучкість і мультиплікативний ефект, ІТ-ринок стає не тільки каталізатором економічного розвитку, але й засобом підвищення конкурентоспроможності національної економіки на глобальному рівні.

Проблему становлення та еволюції ринку інформаційних технологій, його значення для структурних змін в економіці, конкурентоспроможності та цифрової трансформації вивчали як українські, так і закордонні науковці. Так, В. Кустов та В. Трященко розглянули актуальні проблеми, які гальмують

розвиток ринку інформаційних технологій в Україні [87, с. 311]. Н. Савран визначив, що український ринок інформаційно- комунікаційних технологій знаходиться на етапі активного становлення та розвитку, переважно завдяки малим підприємствам [88, с. 213]. О. Бавико здійснив аналіз світових та українських ринків інформаційно-комунікаційних послуг [89, с. 272]. Шевчук Т. В. та Кравчук Г. Т. оцінили внутрішні бар'єри, з якими стикається український ІТ-сектор, і виявили проблеми з попитом на ІТ-послуги серед населення [90, с. 114]. А. Вікулова та В. Савчук визначили роль ІТ-індустрії в українській економіці та оцінили її потенціал розвитку [91, с. 27]. Н. Жмурко проаналізувала географічну диверсифікацію ІТ-компаній на національному ринку та оцінила кількість фізичних осіб-підприємців у сфері телекомунікацію комп'ютерних та інформаційних послуг [43, с. 91]. А. Швець дослідила стан ринку інформаційно- комунікаційних технологій у воєнний період з огляду на макроекономічні показники та ринкові взаємодії [92, с. 16]. І. Хоменко та О. Хоменко вивчали стан ІТ- галузі України за останні роки в умовах світової кризи, пандемії та війни [93, с. 143]. Н. Тимошенко і Б. Вепський проаналізували особливості макро- та мікрое- редовища, в яких функціонує українська ІТ-галузь [94]. В. Корецька, О. Корецький та С. Шлянчак дослідили розвиток ІТ-Індустрії в сучасній економіці України, проаналізували перспективи галузі, окреслили основні проблеми та запропонували можливі шляхи їх вирішення [95, с. 13]. Т. Шевчук, Г. Кравчук встановили, що рівень технологічного розвитку впливає не тільки на економічний потенціал країни та добробут її населення, але й визначає її роль у світовому співтоваристві, а також масштаби і перспективи економічної та політичної інтеграції з іншими країнами [90, с. 114].

Варто зауважити, що розвиток ринку ІТ суттєвою мірою залежить від сектору науки та інновацій, який, за останніми оцінками, перебуває в стані стагнації. Наприклад, у Глобальному індексі інновацій (Global Innovation Index), який оцінює інноваційний потенціал та результати 132 країн світу, в 2023 р. Україна посідає 34 місце з 39 країн Європи, а в 2024 р. – 55 місце.

У World Digital Competitiveness Ranking 2024, який оцінює здатність країн приймати та розвивати цифрові технології для трансформації економіки, уряду та суспільства, Україна зайняла 54-те місце серед 64 країн. Для порівняння, у World Digital Competitiveness Ranking 2024 США посіли 1 місце, Нідерланди – 2 місце, Швеція – 3 місце, Сінгапур – 4 місце, Швейцарія – 5 місце, Данія – 6 місце, Південна Корея – 7 місце, Норвегія – 8 місце, Канада – 9 місце, Велика Британія – 10 місце.

Відтак, ІТ-сектор в Україні активно розвивався до 2023 р., що вказує на те, що він стає важливою частиною національної економіки, навіть у порівнянні з більш розвиненими країнами Європи. Зазначені тенденції підтверджує табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка експорту ІТ-послуг у 2018-2023 рр.

Країна	Експорт ІТ-послуг, млрд дол. США		Зміна в експорті ІТ-послуг, %	Експорт ІТ-послуг на душу населення, млрд дол. США		Зміна в експорті на душу населення, %
	2018	2023		2018	2023	
Індія	51,8	95,5	+84,4	38	67	+75,3
Польща	5,4	12,2	+127,0	141	331	+134,4
Чехія	2,9	5,3	+80,8	276	495	+79,1
Бразилія	1,7	4,1	+135,6	8	19	+128,2
Україна	2,5	7,3	+195,7	55	193	+248,7

Аналізуючи загальну динаміку експорту варто зазначити, що Україна показала найбільше зростання експорту ІТ-послуг у відсотковому вираженні, з 2,5 млрд доларів США в 2018 р. до 7,3 млрд доларів США в 2023 р. (+195,7%), що свідчить про активний розвиток ІТ-сектору та значну роль у загальній економіці. Водночас, Україна також показала найбільше зростання експорту ІТ-послуг на душу населення – на 248,7%, хоч у 2023 р. цей показник все ще відстає від Чехії (495 доларів США) та Польщі (331 доларів США). Лідерство за експортом ІТ-послуг на душу населення (495 доларів США) зберігає Чехія, що свідчить про ефективність її ІТ-сектора.

ІТ-сектор продовжує набирати вагу у структурі ВВП і експорту послуг багатьох країн, особливо в Україні та Індії. Це свідчить про те, що ІТ-послуги

стають ключовими драйверами економічного зростання, що підтверджується високими показниками експорту та значною часткою у ВВП цих країн. Експорт ІТ-послуг у ВВП країни та в загальному експорті послуг у 2018-2023 роках наведено в Додатку Е.

Варто зауважити, що розвиток ринку ІТ відбувається в умовах військової агресії росії. Так, за даними Київської школи економіки, станом на липень 2024 р. загальні непрямі фінансові втрати економіки України внаслідок повномасштабного вторгнення перевищили 1,1 трлн доларів США. Значні втрати зафіксовані у ключових секторах економіки, зокрема торгівля – 450,5 млрд доларів США; промисловість, будівництво та послуги – 409,9 млрд доларів США; сільське господарство – 83,1 млрд доларів США. Суттєвих збитків також зазнала інфраструктура: енергетика – 43,1 млрд доларів США, транспорт – 38,8 млрд доларів США. Додаткові витрати, необхідні для подолання наслідків війни, включають розмінування – 42 млрд доларів США, витрати пов'язані з житловим сектором – 22,4 млрд доларів США (з них 15,4 млрд доларів США витрачені громадянами на оренду житла), соціальні виплати – 10 млрд доларів США, демонтаж зруйнованих об'єктів – 13,4 млрд доларів США [72].

Окрім цього, значних збитків зазнали й інші галузі. Так, для ІТ та цифрової інфраструктури обсяг збитків становить 19,3 млрд доларів США; освіта і наука – 14,5 млрд доларів США; охорона здоров'я – 11,4 млрд доларів США; культура, спорт і туризм – 7,3 млрд доларів США; фінансовий сектор – 4,3 млрд доларів США [72].

За даними Київської школи економіки, станом на листопад 2024 р. загальна сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України внаслідок повномасштабного вторгнення росії, сягнула майже 170 млрд доларів США. В тому числі цифрова інфраструктура та телекомунікаційний сектор зазнали прямих збитків на 1,2 млрд доларів США [71].

С. Боліла, наголошуючи, що ІТ-галузь є однією з небагатьох індустрій, які у військових умовах продовжують наповнювати держбюджет валютою, акцентує увагу на наступних фінансових показниках функціонування ІТ-

галузі [73, с. 265]:

за результатами 2023 р. українська ІТ-індустрія попри воєнний стан, втрату до 40% ВВП, вимушену релокацію частини бізнесу та інфраструктурний терор країни-агресора забезпечила рекордні 7,34 млрд доларів США (частка ІТ становить майже половину експорту послуг – 46%) [74, 75];

обсяг експорту в 2023 р. збільшився на 400 млн доларів США (5,8 %) у порівнянні з довоєнним 2022 роком. Станом на 1 січня 2024 р. сума податків та зборів до зведеного бюджету України, сплачених ІТ-бізнесом, складає 32,2 млрд грн, що на 4,4 млрд грн та на 16% більше за минулорічний показник. При цьому збільшилась кількість фізичних осіб підприємців платників податків за ІТ-КВЕД [76]. Завдяки тому, що вдалося втримати темпи зростання в галузі працюючий ІТ-бізнес зберігає та створює робочі місця й підтримує економіку країни, робить внесок в забезпечення військових потреб, приймає участь в реалізації гуманітарних проєктів під час війни та залишається цілком логічно ключовим в процесі відбудови країни в національному та в регіональному розрізі.

Варто констатувати той факт, що повномасштабне вторгнення росії зупинило стрімке зростання експорту ІТ-послуг. Пік активності в цьому секторі припав на четвертий квартал 2022 р., незадовго до російської агресії, коли країна отримала 2,1 млрд доларів США. З того часу середні обсяги експорту інформаційних послуг поступово знизилися до 1,7 млрд доларів США, що означає падіння на приблизно 20%. У першому кварталі 2024 р. експортна виручка ІТ-послуг склала майже 1,59 млрд доларів США, що на 5% менше ніж за аналогічний період 2023 р., що становить різницю у 84 млн доларів США. Зберігається загроза подальшого скорочення показників, оскільки критичні для функціонування галузі питання, зокрема бронювання ключових фахівців та можливість виїзду за кордон з бізнес метою, досі залишаються нерегульованими [47, с. 39].

ІТ-сектор України став стратегічно важливим для національної економіки, демонструючи найбільший темп зростання серед інших секторів у довоєнний

період. Частка експорту ІТ-послуг різко зросла з 1,6% у 2013 р. до 13,2% у 2024 році [62, 63]. Така статистика вказує на швидкий розвиток ІТ-сектору в Україні, який став важливим джерелом експорту, особливо в умовах зростання глобального попиту на цифрові послуги.

За результатами 2023 р. галузь ІТ забезпечила надходження до економіки України у розмірі 7,35 млрд. доларів або 4% ВВП [62, 63]. Станом на кінець лютого 2024 р. у сфері ІТ працювали 13,6% від всіх активних ФОПів на той період [64 – 67] (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Кількість працівників у ІТ-індустрії в Україні, 2021-2024 рр.

Рік	Загальна кількість працівників (тис.)	Активні індивідуальні підприємці (ФОП) (тис.)	Наймані працівники (тис.)	Гіг-спеціалісти (тис.)
2021	256,3	195,1	61,2	-
2022	311,0	243,9	67,0	-
2023	336,8	272,8	58,1	5,9
2024	346,2	265,0	58,1	23,2

*Джерело: складено автором за даними [64 - 67].

Таблиця 2.5

Роль ІТ в економіці України в 2016-2024 рр.

Рік	Експорт ІТ-послуг, млрд. доларів	Частка ІТ-експорту у ВВП, %	Частка ІТ-послуг в експорті послуг, %
2024	6,7	4,0	41,0
2023	7,3	4,6	46,4
2022	6,9	4,2	37,8
2021	5,0	3,2	32,3
2020	4,2	3,0	29,3
2019	3,3	2,4	24,7
2020	4,2	3,0	29,3
2019	3,3	2,4	24,7
2018	2,5	2,1	20,1
2017	2,0	1,6	16,4
2016	1,7	1,5	13,4

* Джерело: складено автором за даними [62, 63].

Традиційно працівники в ІТ-індустрії – це активні індивідуальні підприємці (ФОП) – це ІТ-фахівці, які зареєстровані як підприємці та працюють

за контрактами з кількома компаніями; наймані працівники – ІТ-фахівці, що працюють за трудовими договорами з однією компанією; гіг-спеціалісти – спеціалісти, які працюють за гіг-контрактами, зокрема через платформу Дія.City, яка була заснована в 2023 році.

Роль ІТ-сектора в економіці України, можна продемонструвати, вивчаючи дані про експорт ІТ-послуг, частку ІТ-експорту у ВВП, а також частку ІТ-експорту в загальному експорті послуг (табл. 2.5).

У період 2015-2024 рр. ІТ-сектор України демонстрував стійку динаміку зростання, що свідчить про його дедалі важливішу роль у структурі національної економіки. Обсяги експорту ІТ-послуг зросли з 1,7 млрд доларів США у 2015 р. до 6,7 млрд доларів США у 2024 р., що майже в чотири рази перевищує початковий рівень. Така тенденція свідчить про високий потенціал галузі в формуванні експортної виручки та її здатність адаптуватися до зовнішніх викликів, зокрема в умовах повномасштабної війни [62, 63].

Частка ІТ-експорту у ВВП України також зазнала зростання – з 1,5% у 2015 р. до 4,0% у 2024 р., що підтверджує стратегічне значення сектора в забезпеченні макроекономічної стабільності та зростання. Особливо показовим є зростання частки ІТ-послуг у загальному експорті послуг – з 13,4% у 2015 р. до 41% у 2024 р., з піковим значенням у 2023 р. – 46,4 %. Це демонструє, що ІТ стало провідною галуззю в експортній структурі країни, випередивши традиційні галузі, чутливі до фізичної інфраструктури та логістики [62, 63].

Незначне зниження обсягів експорту у 2024 р. порівняно з 2023 р. не змінює загальної позитивної динаміки, а свідчить про інерційність розвитку галузі та її стійкість. ІТ-сектор, порівняно з іншими галузями, продемонстрував здатність до швидкого відновлення та збереження темпів зростання навіть в умовах воєнного стану.

Відтак, зростання обсягів експорту ІТ-послуг, зростання їхньої частки у ВВП та домінування у структурі експорту послуг свідчать про поступову трансформацію національної економіки України у бік знаннєвої, інноваційної моделі розвитку. У цьому контексті актуальним є забезпечення стабільного

інституційного середовища, інвестицій у цифрову освіту та інфраструктуру, а також підтримка ІТ-екосистеми як одного з ключових драйверів економічного відновлення та зростання.

Український ІТ-сектор залишається важливим експортним напрямком для багатьох країн, що підкреслює його значення для економіки України. Основні імпортери ІТ-послуг з України в 2024 р. наведені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

ТОП-10 країн, що імпортували ІТ-послуги з України в 2024 році

Країна	Обсяг, млн доларів США
США	2677
Мальта	567
Велика Британія	535
Кіпр	362
Ізраїль	293
Німеччина	275
Швейцарія	274
Польща	162
Естонія	158
Нідерланди	132

* Джерело: складено автором за даними [67, 68].

Головним імпортером українських ІТ-послуг протягом останніх років є Сполучені Штати Америки, причому обсяги експорту до цієї країни значно зросли, досягнувши у 2024 р. 2,677 млн доларів США, що свідчить про великий попит на українські ІТ-ресурси в США, що підтверджується даними Асоціації ІТ Ukraine [69]. Це свідчить про те, що США залишаються основним споживачем українських ІТ-послуг, забезпечуючи близько 40% від загального обсягу експорту в цій сфері.

Європейські країни, такі як Велика Британія, Німеччина та Мальта, також значно нарощують обсяги імпорту ІТ-послуг. Мальта, зокрема, у 2024 р. імпортувала ІТ-послуг на суму 567 млн. доларів США, що свідчить про посилення зв'язків між країнами в цій сфері. Кіпр, Ізраїль та Німеччина займають наступні позиції в списку, демонструючи стабільний попит на ІТ-послуги з

України. Зростання експорту ІТ-послуг до Польщі, Естонії та Нідерландів у 2024 р. свідчить про розширення географії співпраці українських ІТ-компаній з європейськими країнами.

ІТ-ринок України в основному складається з малих і середніх компаній, але при цьому є кілька великих гравців, які відіграють важливу роль у формуванні ІТ-економіки країни. Проте більшість ІТ-компаній в Україні є невеликими, до прикладу, 74,7% компаній мають до 50 працівників. Великі компанії, кількість працівників яких від 1,001 до 5,000 осіб, складають лише 1,5% від загальної кількості. Компанії з понад 5000 працівників є надзвичайно рідкісними і становлять лише 0,1% [67].

Аналізуючи структуру ринку ІТ в Україні, варто зазначити, що ІТ -компанії представлені за наступними ключовими сегментами:

1. Програмне забезпечення для підвищення продуктивності бізнесу (Business Productivity Software), в якому працюють 234 компанії, що становить 14,0% від загальної кількості ІТ-компаній в Україні. Цей сегмент є найбільшим і охоплює компанії, які розробляють програми для бізнес-автоматизації, управління процесами та підвищення ефективності підприємств.

2. Маркетингові технології та медіа (MarTech & Media), в якому функціонують 230 компаній (13,7%). Цей сектор включає компанії, що спеціалізуються на розробці технологій для медіа та реклами, а також програмного забезпечення для маркетингу.

3. Фінансові та страхові технології (FinTech & InsurTech), 167 компаній (10,0%). Цей сектор зростає завдяки потребі у новітніх фінансових рішеннях, таких як онлайн-банкінг, цифрові гаманці, страхування через інтернет тощо.

4. Обладнання та Інтернет речей (Hardware & IoT), 112 компаній (6,7%). Компанії, які працюють в цьому секторі, займаються розробкою «розумних» пристроїв та інтернет-рішень для різних галузей промисловості.

5. Електронна комерція та роздрібна торгівля (E-commerce & Retail), 113 компаній (6,7%). Розвиток електронної комерції стимулює створення технологій для покращення користувацького досвіду, логістики та безпеки в

сфері онлайн-торгівлі.

6. Технології в галузі охорони здоров'я та добробуту (HealthTech & Wellness), 119 компаній (7,1%). Сектор охоплює компанії, які розробляють технології для покращення медичних послуг, телемедицини та здорового способу життя.

7. Ігрова індустрія (Gaming), 93 компанії (5,5%). Ігрова індустрія продовжує розвиватися, і українські компанії є активними гравцями на цьому ринку [67].

Меншими за долею ринку, проте важливими для функціонування ринку є:

– оборонні технології (DefenseTech) – 69 компаній (4,1%), що свідчить про важливість технологій в оборонному секторі, особливо у світлі поточних подій;

– агро- та харчові технології (AgTech & FoodTech) – сектор, що підтримує розвиток аграрної сфери за допомогою новітніх технологій, у ньому представлені 68 компаній (4,1%);

– освітні технології (EdTech) – сектор, що швидко зростає завдяки попиту на цифрові рішення для освіти 93 компанії (5,5%) [67].

Також на ринку представлені й інші сегменти:

– кібербезпека (CyberTech), що фокусується на захисті даних і безпеці інформаційних систем;

– логістика та транспорт (Logistics & Transportation), сегмент, що забезпечує рішення для логістики та управління ланцюгами поставок;

– юридичні технології (LegalTech);

– технології для нерухомості (PropTech) [67].

Навіть попри військові виклики, ІТ-сектор в Україні продовжує залишатися важливим джерелом податкових надходжень для держави. Проаналізуємо дані про кількість платників податків в ІТ-галузі України та податкові надходження від ІТ-сектора (табл. 2.7).

**Кількість платників податків
та податкові надходження від ІТ-індустрії**

Дата	Загальна кількість платників податків в ІТ-індустрії (тис.)	Загальні податкові надходження від ІТ-індустрії (млрд грн)	Активні ФОП		Юридичні особи	
			Кількість (тис.)	Податкові платежі (млрд грн)	Кількість (тис.)	Податкові платежі (млрд грн)
01.01.2021	176,9	8,9	168,6	7,9	8,3	1,0
01.01.2022	203,7	16,8	195,1	7,9	8,7	8,9
01.01.2023	253,5	19,7	243,9	9,4	9,6	10,3
01.01.2024	281,7	32,2	272,8	14,2	8,9	17,0
01.01.2024	273,1	35,9	265,0	18,0	8,1	17,9

Джерело: складено автором за даними [67]

Аналізуючи кількості платників податків, варто відзначити, що за період з 2021 до 2024 року кількість платників податків в ІТ-галузі зросла на 54,4%. Особливо помітне зростання кількості активних фізичних осіб-підприємців (ФОП), які становлять 97% від загальної кількості платників податків. Максимальна кількість платників була зафіксована на початку 2024 року – 281,7 тис. осіб. Однак, через війну, кількість платників податків скоротилася на 3,1% у 2024 році.

Аналіз податкових надходжень свідчить, що податкові надходження від ІТ-сектора за період з 2021 до 2024 року зросли на 113,8%. Найбільший приріст податків спостерігався в 2023-2024 роках. Хоча кількість ФОП значно перевищує кількість юридичних осіб, частка податків, сплачуваних юридичними особами, становить майже 50% від загальних надходжень. Це свідчить про те, що більші юридичні компанії сплачують значно більше податків, незважаючи на меншу кількість таких суб'єктів.

Попри скорочення кількості платників податків у 2024 р. через війну, загальні податкові надходження зросли на 11,5%, що свідчить про стійкість ІТ-сектора та його важливість для економіки навіть в умовах війни.

Варто зазначити, що ринок інформаційних технологій в Україні має

значний потенціал, проте він стикається з низкою проблем, які обмежують можливості та стримують розвиток національного ринку ІТ та й інновації загалом [44, с. 67]. Так, серед чинників, що гальмують розвиток ринку ІТ в Україні, можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми.

Висновки до розділу 2

У даному розділі визначено особливості цифрової трансформації національної економіки в умовах сучасних викликів, зокрема проаналізовано сучасний стан та проблеми розвитку цифрової економіки в Україні, окреслено тенденції розвитку ринку ІТ в умовах військового стану, узагальнено інфраструктурно-інституційне забезпечення цифрової трансформації національної економіки.

Здійснено комплексний аналіз сучасного стану цифрової трансформації національної економіки України з урахуванням глобальних трендів, динаміки цифровізації в країнах світу та ключових індикаторів цифрового розвитку. Визначено, що частка цифровізованих компаній у світовому ВВП щороку зростає, що засвідчує домінування цифрових бізнес-моделей у глобальній економіці. Розглянуто позиції України у глобальному рейтингу цифрової конкурентоспроможності, проаналізовано орієнтовні значення індексу DESI для України та констатовано суттєве відставання від європейських держав.

Оцінка тенденцій розвитку ринку інформаційних технологій в Україні засвідчує, що він має значний потенціал зростання, проте стикається з низкою проблем, які обмежують можливості та стримують розвиток національного ринку ІТ, зокрема: нестабільна економічна ситуація; недосконала податкова система; відсутність чіткої стратегії розвитку ринку ІТ на рівні держави; брак висококваліфікованих кадрів; високий рівень корупції, бюрократії та кіберзагроз; недосконалість правового регулювання; відтік інтелектуального капіталу; низький рівень державної підтримки інновацій; недостатньо розвинена інфраструктура; військовий конфлікт і геополітична нестабільність.

Запропоновано альтернативні концепції цифрової трансформації для

України, зокрема: на основі наздоганяючого розвитку; трансформація на основі конвергентного розвитку; на основі імітаційного розвитку. Цифрова трансформація національної економіки потребує належного інфраструктурно-інституційного забезпечення, яке виступає системоутворювальним чинником модернізації економіки в умовах цифрової доби. Під інфраструктурно-інституційним забезпеченням цифрової трансформації національної економіки розуміється наявність розвиненої цифрової інфраструктури (мережі зв'язку, дата-центри, хмарні платформи тощо), правових і регуляторних механізмів, узгодженої державної політики, ефективної координації між секторами, а також інституційної спроможності реалізовувати цифрові ініціативи на всіх рівнях управління.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

3.1. Стратегічні орієнтири розвитку ринку інформаційних технологій в умовах повоєнного відновлення України

Тривала війна російської федерації проти України спонукає вітчизняних науковців до пошуку ефективних моделей повоєнного відновлення держави. Загальний масштаб втрат, які зазнала Україна внаслідок війни, вказує на необхідність комплексного підходу до відновлення країни, що передбачає залучення інвестицій та впровадження сучасних технологій у всі сектори економіки. Відтак перед державою постає завдання сформулювати стратегічні засади нової економічної моделі, яка сформується після завершення війни з РФ [79]. Урядовці та науковці одностайні у висновках, що план відновлення України має здійснюватись за такими напрямками: економіка воєнного часу (поточне функціонування економіки, забезпечення її життєздатності); відновлення економіки (відновлення критичної інфраструктури та послуг); розвиток та модернізація економіки (перехід до швидкого та сталого економічного зростання). Варто зазначити, що всі зазначені напрями повоєнної відбудови економіки потребують сильного конкурентоспроможного ринку інформаційних технологій. ІТ-сектор в Україні відіграє критичну роль у відновленні країни, забезпечуючи не лише економічну підтримку, а й цифрову модернізацію, інвестиційну привабливість та підготовку нових кадрів. Саме розвиток технологій дозволить Україні забезпечити швидке економічне зростання, сприяти модернізації державних та бізнес-процесів, а також інтегрувати країну в глобальну цифрову економіку.

З огляду на актуальність та завдання даного дослідження, метою даного підрозділу є визначення основних напрямів розвитку ІТ-ринку в процесі

повоєнного відновлення України, що потребує встановлення низки завдань щодо дослідження ролі інформаційних технологій у процесі повоєнного відновлення національної економіки України, обґрунтуванні значення цифрової трансформації для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, а також визначенні ключових напрямів та передумов ефективного розвитку ІТ-сектора в умовах глобальної цифрової інтеграції. Відтак, інформаційні технології можуть значно підвищити ефективність процесу повоєнного відновлення України (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Роль ІТ-сектору в повоєнному відновленні України

Напрями впливу	Ключові аспекти
1	2
Економічне зростання та експортний потенціал	Український ІТ-сектор продовжує демонструвати стійкість навіть під час війни, залишаючись однією з найбільш динамічних галузей економіки. Експорт ІТ-послуг приносить валютні надходження та підтримує платіжний баланс країни. Галузь створює нові робочі місця з високим рівнем оплати, що сприяє загальному економічному відновленню
Цифрова трансформація державного управління	Розвиток проєктів e-government (наприклад, «Дія») дозволяє підвищити ефективність держaparату, мінімізувати корупцію та зробити держпослуги доступнішими для громадян. Інтеграція ІТ-рішень у систему електронного судочинства, освіти, медицини та оборони сприяє швидшому відновленню та розвитку інфраструктури країни
Залучення міжнародних інвестицій	Високий рівень кваліфікації українських ІТ-спеціалістів привертає увагу міжнародних компаній, які можуть інвестувати в українські стартапи та R&D-центри. Державна підтримка ІТ-бізнесу (Дія.City) створює сприятливі умови для розвитку компаній і залучення іноземного капіталу
Інновації та модернізація інфраструктури	Використання ІТ у сфері відбудови міст, розумних технологій та автоматизації виробництва сприяє створенню сучасної, технологічно розвиненої інфраструктури. Розвиток кібербезпеки та цифрових технологій у секторі оборони підвищує рівень безпеки країни
Розвиток освіти та підготовка кадрів	Українські університети та приватні ІТ-школи активно готують нових спеціалістів, що забезпечує галузь висококваліфікованими кадрами. Онлайн-освіта та перекваліфікація сприяють залученню більшої кількості людей у сектор ІТ, що допоможе компенсувати втрати робочої сили через війну

* Джерело: складено автором.

Аналіз існуючих у наукових публікаціях потенційних сценаріїв розвитку

вітчизняного ІТ-ринку, дає змогу розглянути їх основний зміст (табл. 3.2).

Йдеться не лише про розвиток ІТ- сектору та використання цифрових технологій в інших галузях для підвищення ефективності виробництва, а й про цифрові рішення для розподілу міжнародної допомоги та контролю за її використанням, тим самим зменшуючи корупційні ризики.

Таблиця 3.2

Потенційні сценарії розвитку вітчизняного ІТ-ринку

Альтернативні сценарії	Напрями реалізації
1	2
Входження України до світового інформаційного простору	Україна як повноправний учасник із власною стратегією, із гарантованою системою національної безпеки інформаційної сфери. Відповідно необхідною є стратегія гарантування захисту вітчизняних інтересів в інформаційній сфері, систематизування вітчизняної правової політики у ІТ-сфері, проведення безперервного моніторингу державою використання ІТ бізнес структурами, держорганізаціями
Інтегрування до ІТ-простору країн-членів ЄС	Доцільною буде стратегія залучення та активного використання досвіду ЄС, адаптовуючи його до вітчизняних реалій. Консолідування, інтегрування українського ІТ-ринку з ЄС відбувається на підставі Угоди про Асоціацію з ЄС
Поглинання вітчизняного ІТ-ринку світовим	Зрозуміло, що даний сценарій є менш привабливим, однак не менш реалістичним. Тому доцільним за таких умов виступатиме стратегія патентування (ліцензування), брендуювання вітчизняних винаходів (з метою підвищення рівня захисту, економічної безпеки)
Вітчизняний ІТ-ринок стане заручником інформаційної експансії	Один із найгірших сценаріїв розвитку. Доцільною буде стратегія протидії зовнішньому впливу на вітчизняний ІТ-ринок (використовуючи міжнародні фінансові програми задля покращення вітчизняної ІТ-сфери, поширюючи державне контролювання за обігом ІТ-продуктів (послуг)
Консолідування, інтегрування українського ІТ-ринку з ринком ЄС	Один із найперспективніших та реалістичних сценаріїв, який сприятиме активному розвитку вітчизняного ІТ-ринку в Україні шляхом створення та реалізування нових проєктів (а це створення нових робочих місць в ІТ сфері, отримання додаткових доходів від експортування ІТ-послуг у ЄС, а також залучення іноземних інвестицій у розширення, модернізування освітньої системи тощо)

* Джерело: систематизовано автором на основі [77, 78].

Варто зазначити, що необхідною є співпраця ІТ-галузі з державою, сприяння, стимулювання державою розвитку цієї сфери. Відтак задля подальшого зростання та розвитку вітчизняної ІТ-галузі необхідними є такі

заходи:

- формування стабільної фіскальної політики для галузі [80, с. 123];
- усунення регуляторних бар'єрів;
- сприяння активізуванню розвитку ІТ-освіти;
- підвищення рівня кваліфікації кадрів ІТ-сфери; активізація просування бренду України із визначених питань на міжнародному (зокрема, європейському) ринку тощо.

У рамках виконання економічних критеріїв членства України в ЄС та забезпечення основних чинників забезпечення стійкості економіки в середньостроковій перспективі та досягнення прогресу в цифровій трансформації в Україні було здійснено наступні заходи [37]:

1. Законодавчі – створення більш досконалої законодавчої бази для регулювання альтернативних джерел фінансування, що передбачає розробку і впровадження правил та норм, які сприяють залученню інвестицій з приватного сектору в інформаційні технології та інновації. Законодавчі ініціативи можуть бути спрямовані на спрощення процедур отримання інвестицій, створення фінансових інструментів для стартапів і заохочення публічно-приватних партнерств тощо. Зокрема, законодавчі ініціативи мають на меті:

- сприяти забезпеченню безперервного надання електронних комунікаційних послуг, у тому числі органам місцевого самоврядування та об'єктам критичної інфраструктури було прийнято закон щодо сприяння забезпеченню сталого функціонування електронних комунікаційних мереж та надання електронних комунікаційних послуг [81];

- вдосконалити доступ до фізичної інфраструктури електронних комунікацій, який дозволить забезпечити споживачам можливість самостійно перевіряти параметри якості мобільного зв'язку [82];

- поліпшити функціонування будівельної галузі, що є надзвичайно важливим для відновлення країни в умовах війни та повоєнний період [83]. Цьому сприяють такі ініціативи, як створення Містобудівного кадастру на державному рівні, який об'єднає 7 систем та реєстрів у сфері будівництва: реєстр

містобудівної документації; єдину державну електронну систему у сфері будівництва; реєстр будівель і споруд; адресний реєстр; реєстр адміністративно-територіальних одиниць; електронну систему ціноутворення та базу даних енергоефективності будівель. Упровадженню цифрової системи в будівельній галузі сприятимуть пропозиції щодо Єдиної державної цифрової системи відновлення та розвитку України, яка призначена для автоматизації процесів управління плануванням і забудовою територій, проєктами будівництва об'єктів нерухомого майна, розвитку та будівництва інфраструктури, регіонального та місцевого розвитку, обробки та оприлюднення статистичних даних на регіональному та місцевому рівнях, а також на забезпечення моніторингу реалізації цих процесів;

2. Інституційні – підвищення базових цифрових навичок населення через субсидовані державою курси, що передбачає запуск навчальних програм та проєктів, спрямованих на підвищення рівня цифрової грамотності серед населення, зокрема серед тих, хто не користується Інтернетом:

– на платформі «Дія.Освіта» створено освітній серіал «Кар'єра уWeb3», націлений на розкриття потенціалу Web3-професій як одного з стратегічних напрямів цифрової трансформації. Оволодіння професіями Web3 та Web4 в межах внутрішнього ринку сприятиме формуванню цифрового майбутнього й потребуватиме комплексного розуміння можливостей, ризиків та впливу інтернету на ключові аспекти національної економіки [57];

– підписання провідними українськими ІТ-компаніями Добровільного кодексу поведінки, метою якого є розроблення принципів використання штучного інтелекту, що синхронізовані з найліпшими світовими практиками;

– започаткування функціонування Global Government Technology Centre (GGTC Kyiv), який став 21-м Центром четвертої промислової революції (C4IR) у мережі Всесвітнього економічного форуму. GGTC Kyiv як глобальна платформа в галузі цифрової трансформації сприятиме розвитку інноваційної екосистеми з впливом на локальному й глобальному рівнях та впровадженню інноваційних рішень, обміну найліпшими GovTech-практиками та реалізації

спільних проєктів для розкриття потенціалу цифрових технологій [84];

– започатковано професійну спільноту для підтримки державної цифровізації GovTech Альянс України (GTA UA) та впровадження інноваційних, ефективних цифрових рішень для розвитку GovTech-екосистеми. Серед пріоритетних напрямів – створення продуктів для військових (MilTech), перебудова процесів забезпечення боєприпасами, їжею тощо, електронна охорона здоров'я, цифровізація послуг, особливо сервіси «SmartCity» та електронного урядування [85].

3.2. Формування ІТ-екосистеми як чинника цифрової трансформації економіки

Одним з ключових факторів розвитку цифровізації та економічного розвитку країни загалом є розвиток інновацій. Наразі, згідно з діючою Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2020 року, метою державної інноваційної політики є розбудова національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності економіки, збільшення кількості впроваджених розробок, підвищення економічної віддачі від них та залучення інвестицій в інноваційну діяльність [70].

Ключову роль у формуванні національної інноваційної екосистеми є цифрова трансформація, яка виступає рушієм структурних змін, прискорює обмін знаннями, оптимізує управлінські процеси та стимулює появу нових бізнес-моделей.

Цифрові трансформації в системі екоінновацій забезпечують інтеграцію цифрових технологій (штучного інтелекту, big data, Інтернету речей, хмарних обчислень тощо) у всі сфери економіки та суспільства, створюючи передумови для зростання конкурентоспроможності, залучення інвестицій та підвищення

продуктивності. Відтак цифровізація сприяє розвитку інновацій, зменшенню транзакційних витрат та підвищенню швидкості масштабування стартапів.

Таблиця 3.3

Зміст та інструменти цифрової трансформації структурних компонентів національної інноваційної екосистеми

Структурні компоненти національної інноваційної екосистеми	Роль та сутність цифрових трансформацій	Інструменти цифрової трансформації
1	2	3
Науково-дослідні установи та університети	генерування фундаментальних знань, розробка прикладних інновацій, підготовка кадрів для інноваційної економіки	платформи для відкритих даних і наукової співпраці; цифрові лабораторії; онлайн-освіта; інструменти штучного інтелекту для обробки наукових даних
Інноваційно-орієнтований бізнес	впроваджує інновації у виробництво, створює інтелектуальноємні товари та послуги	ERP-, CRM-, SCM-системи для цифровізації процесів; Big Data та аналітика для прогнозування споживчої поведінки; автоматизація та роботизація виробництва (Industry 4.0); хмарні сервіси
Стартапи, інкубатори, акселератори, технопарки	прискорюють комерціалізацію ідей, формують гнучке середовище для експериментів та швидкого зростання	платформи для подання стартапів та пошуку інвесторів; технології прототипування; онлайн-акселератори, краудфандингові платформи; системи цифрового супроводу менторства та нетворкінгу
Цифрова інфраструктура	забезпечує технічну можливість обміну даними, зв'язку, обробки інформації	ширококутовий інтернет і 5G; центри обробки даних, хмарні обчислення; інтернет речей (IoT) для збирання даних з фізичного середовища; цифрові платформи для об'єднання учасників інноваційної екосистеми
Фінансові інституції та венчурний капітал	фінансують розвиток інновацій на різних стадіях – від ідеї до масштабування	фінтех-рішення (цифрові платформи інвестування, краудлендинг); блокчейн для прозорості венчурних угод; Smart contracts для швидкої та автоматизованої взаємодії; інструменти big data для оцінки ризиків інвестування
Державна політика та інститути підтримки	формують регуляторне середовище, стимулюють інноваційну активність, захищають інтелектуальну власність	портали електронного урядування (Dii, eGov); цифрова реєстрація бізнесу, грантів, патентів; інструменти моніторингу інноваційної динаміки (індекси, дашборди); автоматизовані платформи надання державних послуг

1	2	3
Міжнародна інтеграція та глобальні мережі	забезпечують доступ до світових ринків, технологій, знань та інвесторів.	платформи транскордонної науково-технічної кооперації; інструменти участі в міжнародних програмах (Horizon Europe, Erasmus+, EIC); електронна взаємодія через API та blockchain з глобальними системами; механізми цифрової дипломатії (інноваційні аташе, віртуальні торгові місії)

* Джерело: узагальнено автором.

Загалом, розглянуті в табл. 3.3 інструменти цифрової трансформації, що впроваджуються в межах національної інноваційної екосистеми, мають потенціал створити якісно нову модель економічного зростання, яка базується на знаннях, інтелектуальному капіталі та технологічних інноваціях.

Цифрова трансформація, що охоплює ключові інститути національної інноваційної екосистеми, стає одним із провідних чинників переформатування структури національної економіки. Застосування цифрових інструментів у таких сферах, як освіта, бізнес, публічне управління, фінанси, виробництво, забезпечує не лише зростання ефективності, а й формування комплексної екосистеми інформаційних технологій, яка поступово стає ядром економічної модернізації (Рис. 3.1).

Так, під екосистемою інформаційних технологій (ІТ-екосистема) варто розуміти комплекс динамічно взаємопов'язаних учасників, інституцій, інфраструктури, цифрових рішень та регуляторних умов, що забезпечують створення, розвиток, масштабування й інтеграцію ІТ-продуктів і послуг у соціально-економічне середовище. При цьому ІТ-екосистема має функціонувати на засадах наступних принципів:

синергізму – передбачає взаємодію держави, бізнесу, ІТ-компаній і науки створює стійку інноваційну екосистему, яка генерує більший ефект, ніж сума окремих ініціатив;

інноваційності – здатності учасників екосистеми (ІТ-компаній, стартапів, науково-дослідних центрів, університетів, інвесторів, державних структур тощо) системно генерувати, впроваджувати та масштабувати нові цифрові продукти, технології й бізнес-моделі, що формують додану вартість і забезпечують

динамічний розвиток цифрової економіки;

адаптивність – передбачає спроможність ІТ-екосистеми здійснювати гнучке масштабування цифрових продуктів і послуг відповідно до змін попиту або технологій, оперативне оновлення знань і навичок через динамічну систему цифрової освіти, швидка інтеграція інновацій (штучний інтелект, блокчейн-технології, Big Data-аналіз, Інтернет речей (IoT)) у бізнес-моделі учасників екосистеми;

масштабованість – індикатор її стійкості, інфраструктурної готовності та глобальної інтегрованості. Саме масштабованість дає змогу ІТ-продуктам і рішенням з локального рівня виходити на глобальний, забезпечуючи ефект мультиплікатора для всієї економіки. що дозволяє ІТ-сектору не лише розвиватися автономно, а й виступати рушієм цифрової трансформації в інших сферах – економіці, освіті, управлінні, охороні здоров'я тощо [86, с. 136].

Варто зауважити, що ІТ-екосистема, як сукупність взаємопов'язаних учасників та елементів, сприяє функціонуванню та розвитку інформаційних технологій в межах певного економічного простору. Вона включає технологічні компанії, розробників програмного забезпечення, постачальників технічних послуг, державні органи, навчальні заклади, інвесторів, а також регуляторні структури. ІТ-екосистема забезпечує взаємодію між усіма цими учасниками з метою створення інноваційних продуктів та послуг, підтримки бізнесу та розвитку технологічних рішень для різних секторів економіки [86].

Основними складовими ІТ-екосистеми є:

- *технологічні компанії та постачальники послуг* – основні суб'єкти ІТ-екосистеми, що забезпечують розвиток технологічних продуктів і рішень;
- *держава та регулятори* – створюють сприятливі умови для розвитку ІТ-екосистеми через податкові пільги, законодавче регулювання та інвестиційну підтримку;
- *освіта і наука* – підготовка фахівців і проведення наукових досліджень для забезпечення розвитку технологій в межах ІТ-екосистеми;
- *інвестиції та інновації* – фінансова підтримка нових стартапів та

проектів, що сприяє розвитку нових технологій і їх впровадженню [86].

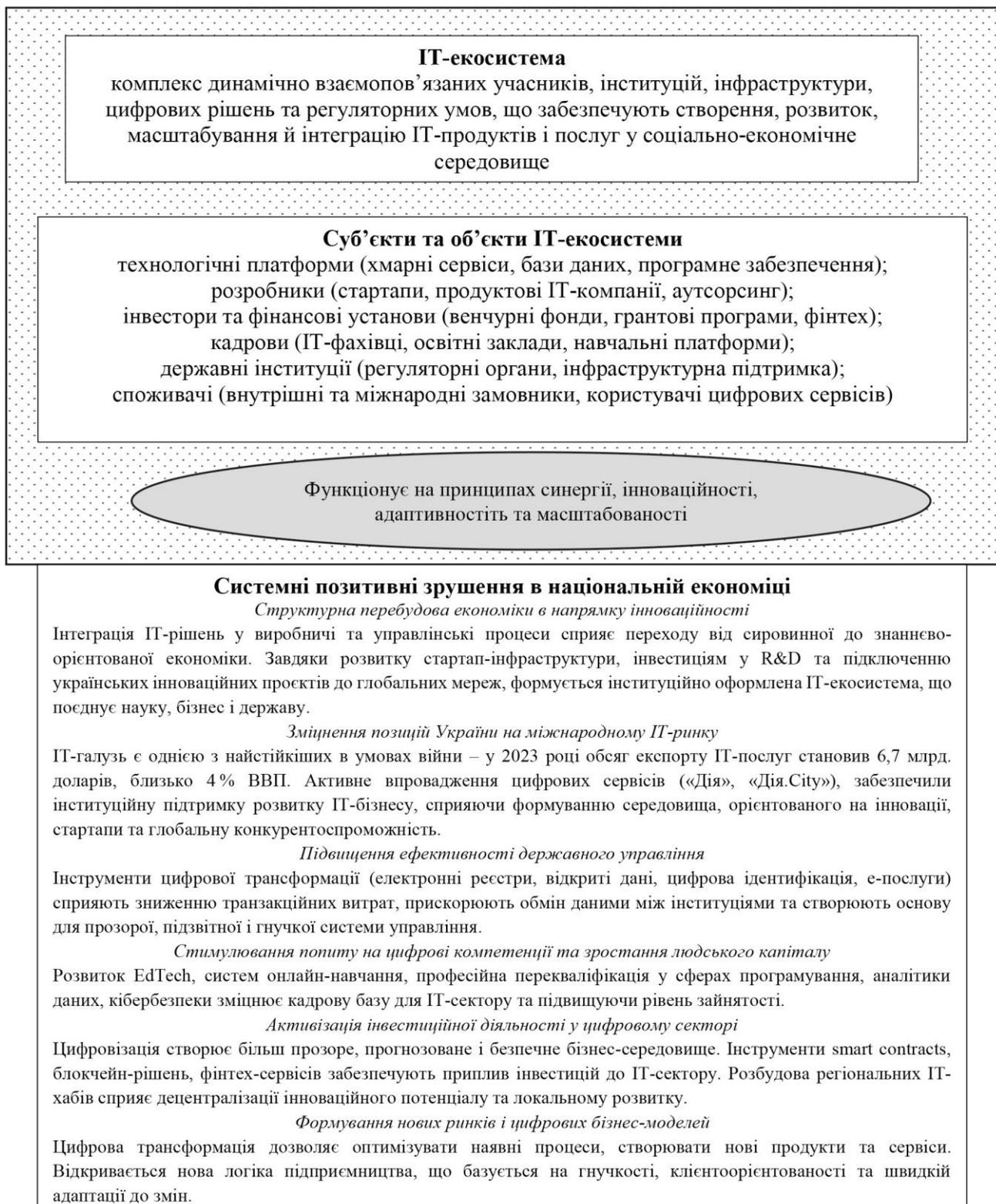

Рис. 3.1 Логіка функціонування ІТ-екосистеми

* Джерело: розроблено автором.

ІТ-екосистема створює умови для співпраці між різними учасниками ринку, сприяючи їхньому росту, інноваціям та підвищенню

конкурентоспроможності на глобальному рівні.

Висновки до розділу 3

В розділі розглянуто напрями удосконалення стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, зокрема визначено роль та стратегічні орієнтири розвитку ринку інформаційних технологій в повоєнному відновленні України, засади формування ІТ-екосистеми як чинника цифрової трансформації економіки, інструменти блокчейн-технологій у формуванні конкурентних переваг суб'єктів національної економіки.

Ефективна модель повоєнного відновлення держави потребує конкурентоспроможного ринку інформаційних технологій, який забезпечить швидке економічне зростання, сприяння модернізації державних та бізнес-процесів, інтеграцію країни в глобальну цифрову економіку.

Розглянуто потенційні сценарії розвитку вітчизняного ІТ-ринку (входження України до світового інформаційного простору; інтегрування до ІТ-простору країн-членів Європейського Союзу; поглинання вітчизняного ІТ-ринку світовим; вітчизняний ІТ-ринок стане об'єктом інформаційної експансії; консолідування, інтегрування українського ІТ-ринку з ринком ЄС) та визначено напрями реалізації альтернативних сценаріїв.

Систематизовано основні чинники забезпечення стійкості економіки та досягнення прогресу в цифровій трансформації, що потребує від суб'єктів національної економіки:

врахування світового досвіду повоєнного відновлення країни; орієнтацію на появу нових цифрових технологій та проектів; необхідність реконструкції знищеної інфраструктури; формування національної системи кіберзахисту;

використання Електронної системи управління відбудовою (Prozorro, e-road, Реєстр зруйнованого та пошкодженого майна, Є-Відновлення тощо);

використання цифровізації для залучення до відбудови громадянського

сектору та благодійних організацій;

розвиток та підтримка людського капіталу;

фінансово-інвестиційна підтримка розроблення та реалізації інвестиційних проектів суб'єктів ринку ІТ-послуг;

паритетне відношення до різних суб'єктів ІТ-сфери.

Цифрові трансформації в екосистемі інновацій мають потенціал створити якісно нову модель економічного зростання, яка базується на знаннях, інтелектуальному капіталі та технологічних інноваціях. Висвітлено роль цифрових трансформацій в екосистемі інновацій шляхом інтеграції цифрових технологій (штучного інтелекту, Big Data, Інтернету речей (IoT), хмарних обчислень тощо) у всі сфери економіки та розкрито зміст та інструменти цифрової трансформації структурних компонентів національної інноваційної екосистеми. Розкрито роль та сутність цифрових трансформацій за такими структурними компонентами національної інноваційної екосистеми як: науково-дослідні установи та університети; інноваційно-орієнтований бізнес; стартапи, інкубатори, акселератори, технопарки; цифрова інфраструктура; фінансові інституції та венчурний капітал; державна політика та інститути підтримки; міжнародна інтеграція та глобальні мережі.

Обґрунтовано формування екосистеми інформаційних технологій (ІТ-екосистема), яку запропоновано розуміти як комплекс динамічно взаємопов'язаних учасників, інституцій, інфраструктури, цифрових рішень та регуляторних умов, що забезпечують створення, розвиток, масштабування й інтеграцію ІТ-продуктів і послуг у соціально-економічне середовище. Вказано, що ефективному функціонуванню ІТ-екосистеми сприяють принципи синергії, інноваційності, адаптивності та масштабованості.

В умовах діджиталізованого середовища формування конкурентних переваг має здійснюватись на засадах цифрової трансформації та орієнтуватись на використання цифрових інструментів. Серед цифрових продуктів та послуг розглянуто блокчейн, цифрові канали просування (Digital marketing), системи управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM) та системи управління бізнес-

процесами (BPM), Grid-технології, Digital-страхування тощо.

Обґрунтовано, що блокчейн-технології відіграють важливу роль у цифровій трансформації сучасних економічних процесів. Серед факторів, що визначають переваги блокчейну та роблять його привабливим для використання в багатьох галузях національної економіки, розглянуто: забезпечення прозорості, безпеки, ефективності, зниження витрат. У довгостроковій перспективі блокчейн здатен стати основою для формування сталих конкурентних переваг як національної економіки загалом, так і її окремих суб'єктів, забезпечуючи її відкритість, технологічну інтеграцію в глобальні ринки та підвищення інвестиційної привабливості.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра вирішено науково-прикладне завдання – обґрунтування теоретико-методичних основ і розробка практичних рекомендацій щодо стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації.

В результаті сформульовано такі висновки науково-теоретичного та практичного характеру:

1. Розкрито зміст та еволюцію наукових поглядів на економічний розвиток в контексті цифровізації. Виявлено, що економічне зростання є складним багатофакторним явищем та є необхідною умовою для формування ефективної економічної політики, орієнтованої на збалансований і сталий розвиток. Розглянуто моделі економічного розвитку, а саме модель лінійних стадій розвитку, теорію структурних трансформацій, теорію зовнішньої залежності, неокласичну модель вільного ринку, теорію ендогенного зростання, модель сталого розвитку. Систематизовано фактори, що визначають стратегію економічного розвитку України, зокрема розглянуто інституційні, економічні, соціальні, технологічні, геополітичні та безпекові фактори, екологічні фактори та чинники цифровізації економічних процесів. Серед цифрових чинників визначено систематичне впровадження сучасних цифрових інструментів – ERP- і CRM-систем, аналітики великих даних, IoT, блокчейн-технологій, штучного інтелекту, хмарних рішень та електронного документообігу. Обґрунтовано модель економічного розвитку на основі цифровізації, яка ґрунтується на інтеграції цифрових технологій у всі сфери економіки, що дозволяє підвищити продуктивність, інноваційність, прозорість і конкурентоспроможність національного господарства.

2. Охарактеризовано процес формування стратегії економічного розвитку національної економіки в умовах цифрової трансформації, який охоплює низку послідовних дій щодо визначення цілей та завдань стратегії економічного розвитку, оцінку поточного стану економіки, цільове планування, формування сценарію дій та розробку інструментарію та механізму реалізації, зокрема

організаційно-методичне, інституційно-правове та фінансове забезпечення реалізації стратегії.

3. Висвітлено роль та інструменти інформаційних технологій як структуроутворюючого елемента цифрової економіки та зроблено висновок, що цифрова економіка є результатом процесу інноваційного розвитку економіки, який характеризується активним застосуванням комп'ютерних технологій у всіх сферах господарської діяльності та є новим укладом економіки, заснованої на знаннях і цифрових технологіях. Акцентовано увагу на інноваційних перевагах цифрової економіки, серед яких індивідуалізація задоволення попиту, поглиблення відносин із покупцем, унікальні знання про клієнтів, висока продуктивність активів, технологічний розвиток, економія транзакційних витрат, зростання культури бізнесу, переміщення конкуренції зі сфери зниження витрат у сферу креативності, розширення можливостей і прискорення фінансування проєктів, прозора ефективність і прибутковість через систему блокчейн. Виокремлено позитивні чинники цифрової трансформації національної економіки та фактори, які гальмують впровадження цифрових технологій в економічну систему та знижують ефективність цифрової трансформації. Визначено, що одним з найважливіх компонентів цифрової економіки, що докорінно змінює усталені зв'язки та канали передачі інформації в процесах виробництва, обміну, розподілу й споживання товарів є сектор інформаційних технологій.

4. Узагальнено зарубіжний досвід формування стратегії економічного розвитку в умовах цифрової трансформації країн, які є лідерами в сфері цифрових трансформацій та визначено взірцеві міжнародні практики, зокрема застосування економічних інструментів підтримки ІТ-сектора в США, основні механізми та інструменти державної підтримки ІТ-сектора Китаю, інструменти державної підтримки ІТ-сектора Німеччини, формування ІТ-інфраструктури Японії, технологічну екосистему Ізраїлю, забезпечення кібербезпеки та впровадження освітніх програм Сінгапуру. Встановлено, що дієва стратегія економічного розвитку країн світових лідерів цифрової трансформації базується

на комплексному поєднанні інноваційної політики, підтримки ІТ-сектору, розбудови цифрової інфраструктури та активної участі держави у формуванні сприятливого інституційного клімату. Такі підходи гарантують збільшення конкурентоспроможності національних економік, прискорення цифровізації та інтеграцію у світові економічні процеси.

5. Здійснено комплексний аналіз сучасного стану цифрової трансформації національної економіки України з урахуванням глобальних трендів, динаміки цифровізації в країнах світу та ключових індикаторів цифрового розвитку. Визначено, що частка цифровізованих компаній у світовому ВВП щороку зростає, що засвідчує домінування цифрових бізнес-моделей у глобальній економіці. Розглянуто позиції України у глобальному рейтингу цифрової конкурентоспроможності, проаналізовано орієнтовні значення індексу DESI для України та констатовано суттєве відставання від європейських держав. Значну увагу приділено аналізу структури цифрових державних послуг, а також платформам екосистеми «Дія», зокрема «Дія.City», «Дія.Business» та «Дія.Digital Education», які створюють умови для цифрової модернізації управління та підтримки ІТ-галузі. Систематизовано основні інституційні, інфраструктурні, екосистемні та управлінські бар'єри цифрової трансформації. Деталізовано поточні характеристики рівня цифровізації за напрямками: інфраструктура, цифрова грамотність, державні послуги, торгівля, фінанси та соціальний сектор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Попрозман Н. В. Теоретичні основи економічного розвитку та зростання аграрного виробництва. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4143>.
2. Friedman M. The Role of Monetary Policy. *American Economic Review*. 1968. Vol. 58, № 1. P. 1–17. URL: <https://fraser.stlouisfed.org/title/american-economic-review-1161/role-monetary-policy-2352>.
3. Schumpeter J. A. The History of Economic Analysis : with a new introduction by M. Perman. Taylor & Francis e-Library, 2006. 1322 с. URL: <https://competitionandappropriation.econ.ucla.edu/wp-content/uploads/sites/95/2018/08/Schumpeter-History-of-Economic-Analysis-Introduction-by-Mark-Perlman-Routledge-1954.pdf>.
4. Lewis A. The Theory of Economic Growth. London : George Allen & Unwin Ltd, 1956. 194 с. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.463233/page/n1/mode/2up>.
5. Kuznets S. Modern Economic Growth. New Haven : Yale University Press, 1966. 529 с.
6. Rostow W. W. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge : Cambridge University Press, 1960. 193 с. URL: <https://archive.org/details/dli.ernet.507775/page/n7/mode/2up>.
7. Мочерний С. В. Політекономія : підручник. 2-ге вид. Київ : Вікар, 2005. 386 с.
8. С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна, Т. Пахомова, О. Романюк, А. Сніжко, О. Сніжко. Мікроекономіка і макроекономіка : підручник / за заг. ред. С. Будаговської. Київ : Основи, 1998. 519 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Budahovska_Svitlana/Mikroekonomika_i_makroekonomika.pdf.
9. Tinbergen J. Reshaping of the International Order (RIO). *Futures*. 1976. Vol. 8. Is. 6. P. 553 - 556. URL: <https://repub.eur.nl/pub/7970/1976Futurespdf.pdf>.
10. Tinbergen J. Reshaping the International Order: A Report to the Club of

Rome. London: Hutchinson, 1977. 325 p. URL: <https://archive.org/details/rio0000unse/mode/2up>.

11. Bahl M. The Work Ahead: The Future of Businesses and Jobs in Asia Pacific's Digital Economy. Chennai : Cognizant, 2017. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.cognizant.com/whitepapers/the-work-ahead-the-future-ofbusiness-and-jobs-in-asia-pacifics-digital-economy-codex2255.pdf>.

12. Zimmermann H.-D. Understanding the Digital Economy: Challenges for New Business Models. AMCIS 2000 Proceedings. Paper 402. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2566095>.

13. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. Київ : НАУ, 2023. 200 с.

14. Чушенко О., Смерічевська С. Цифрова економіка: сучасні світові тенденції розвитку. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 квітня 2024 р. НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2024. С. 199 – 200. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303879>.

15. Australia's Digital Economy: Future Directions. Final Report. 2009. 103 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.digecon.havyatt.com.au/docs/0098.pdf>

16. Свірідова К. Є., Олійник А. А. Перспективи розвитку цифрової економіки в Україні. Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку : матеріали V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 23 квітня 2024 р. КНУТД, 2024. С. 540 – 542. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/26759/7/IMPER_2024.pdf.

17. Bukht R., Heeks R. Defining, Conceptualising and Measuring the Digital Economy // *Development Informatics Working Paper*. 2018. № 68. [Електронний ресурс]. URL: <https://ssrn.com/abstract=3431732>.

18. Fayyaz S. A Review on Measuring Digital Trade & E-Commerce as New Economic Statistics Products. *Statistika Statistics and Economy Journal*. 2020. Vol.

99. Is. 1. P. 57 – 68. [Електронний ресурс]. URL: https://csu.gov.cz/docs/107508/b93f56be-0840-bf45-b6cc-264a7ace7bc6/32020719q1_057.pdf.

19. Technology isn't working. *Special Report. The Economist*. 02.10.2014. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.economist.com/special-report/2014/10/02/technology-isnt-working>.

20. Expert Group on Taxation of the Digital Economy : Report. *Офіційний веб-сайт* European Commission. 28.05.2014. 82 с. [Електронний ресурс]. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/cb640cdf-02f6-42f3-81a2-6db6b256577c_en?filename=report_digital_economy.pdf.

21. Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1: 2015 Final Report. Paris : OECD Publishing, 2015. 290 с. [Електронний ресурс]. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-action-1-2015-final-report_9789264241046-en.

22. ICT Innovation Vouchers Scheme for Regions : Digital Agenda for Europe. A Europe 2021 Initiative. *Офіційний веб-сайт* *Unitatea Executiva Pentru Finantarea Invatamantului Superior a Cercetarii Dezvoltarii si Inovarii (UEFISCDI)*, 2019. [Електронний ресурс]. URL: http://temp.uefiscdi.ro/EDIGIREGION/ICT%20Innovation%20Vouchers%20Scheme%20for%20Regions%20_%20Digital%20Agenda%20for%20Europe%20_%20European%20Commission.pdf.

23. V. Barket Gonzales Salido. Voucher schemes in member states : A report on the use of voucher schemes to promote innovation and digitization. *Офіційний веб-сайт* European Commission. 2020. 28 с. [Електронний ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2020-32/member_states_use_of_voucher_schemes_0D31F683-AA92-B7FF-684433BCBD8A4F3A_61225.pdf.

24. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2017. № 6.

С. 105 – 112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_6_11.

25. Войнаренко М. П., Скоробогата Л. В. Мережеві інструменти капіталізації інформаційно-інтелектуального потенціалу та інновацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 3, т. 3. С. 18–24. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f1a06a33-76ca-4f22-8b7f-40047d6712a6/content>.

26. Миронова М. І. Розвиток цифрової економіки: глобальні тренди та виклики для України. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2024. № 73. С. 103 – 109. [Електронний ресурс]. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1397/1317>.

27. Negroponte N. *Being Digital*. New York : Alfred A. Knopf, 1995. 5 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://web.stanford.edu/class/sts175/NewFiles/Negroponte.%20Being%20Digital.pdf>.

28. Tapscott D. *The Digital Economy*. McGraw : Hill Companies Incorporated, 1996. 342 p.

29. Крилов Д. В. Загальна характеристика основних компонентів цифрової економіки. *Economic Synergy*. 2024. № 3. С. 143–153. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2024-3-10>.

30. Digital Economy Act 2010: Закон 2010 года «Об цифровой экономике», Соединённое Королевство. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/9892>.

31. A Digital Single Market Strategy for Europe: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions COM(2015) 192 final. 06.05.2015. [Електронний ресурс]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52015DC0192>.

32. Вінник О. М. Цифрова (електронна) економіка: проблеми правової термінології. *Інноваційна система та інформаційні технології в сучасній науці* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 жовтня 2018 р. / НАПрН України, 2018. С. 149 – 154. [Електронний ресурс]. URL:

<https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Vynnyk.pdf>.

33. Грабчук І. Ф., Ремінська О. А., Курінна Ю. Ю. Інноваційні переваги розвитку цифрової економіки на підприємствах. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Випуск 59-1. С. 114 – 119. [Електронний ресурс]. URL: http://bses.in.ua/journals/2021/59_1_2021/21.pdf.

34. Mesenbourg T. L. Measuring the Digital Economy. US Bureau of the Census, Suitland, MD, 2001. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.census.gov/content/dam/Census/library/workingpapers/2001/econ/umdigital.pdf>.

35. Ащеулова О., Гарькава В., Іваненко Р., Циганенко О. Аналіз концепцій напрямів цифрової трансформації економіки. *Академічні візії*. 2024. Вип. 16. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7688416>.

36. Гавриленко Н. Г., Тарасенко І. О. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Економічні науки. 2022. № 3(47). Т. 1. С. 36–46. DOI: <http://dx.doi.org/10.25313/2520-2294-2022-3-7046>.

37. Цифрова трансформація економіки України у воєнний час. Грудень 2024 року. *Веб-сайт Національного інституту стратегічних досліджень*. [Електронний ресурс]. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/tsyfrova-transformatsiya-ekonomiky-ukrayiny-u-voennyu-chas-hruden-2024>.

38. Н. М. Краус, О. П. Голобородько, К. М. Краус. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. [Електронний ресурс]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2019/8.pdf.

39. Гройсман В. Цифрова економіка здатна стрімко підвищити ВВП. *Укрінформ*. 08.09.2018. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2300896-cifrova-ekonomika-zdatna-strimko-pidvisiti-vvp-grojsman.html>.

40. Н. М. Краус, О. С. Криворучко. Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті.

Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст. : зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 2–3 лист. 2018 р. / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2018. – С. 681–685. URL: https://econom.knu.ua/wp-content/uploads/science/conferences/2018/paradigm/Materiali_conf_2018_27_11_2017.pdf.

41. Краус Н. М. Інституціоналізація інноваційної економіки: глобальні та національні тенденції : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. економ. наук : 08.00.01. Київ, 2018. 40 с.

42. Цифрові технології в інноваційній трансформації економіки України : колективна монографія / Єгоров І.Ю., Никифорок О.І. та ін.; за ред.: чл.-кор. НАН України Єгорова І.Ю., д.е.н. Никифорок О.І., к.е.н. Ліра В.Е. Київ : Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України, 2021. 308 с.

43. Жмурко Н. Аналіз ринку інформаційних технологій України. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 11-2. С. 91–97. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/292>.

44. Руденко І. Ринок інформаційних технологій як драйвер повоєнного відновлення. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. Т. 128. № 3. С. 67 – 82. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2024\(128\)06](https://doi.org/10.31617/3.2024(128)06).

45. А. Крап'як. Цифрова економіка України: основні фактори розвитку. *Веб-сайт Вокс Україна*. 22.08.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku>.

46. Жекало Г. І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Т. 26, № 1. С. 101–112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2020_26%281%29_12.

47. Тебенко В. М., Бігун В. В., Почерніна Н. В. Цифрова економіка як каталізатор інновацій у сучасних бізнес-моделях: нові можливості та ризики. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 9(279). С. 39 – 49. URL: https://economicscience.net/wp-content/uploads/2024/09/9.24._topic_Vita-Tebenko-Vyacheslav-Bigun-Nataliia-Pochernina-39-49.pdf.

48. \$100 Trillion by 2025: the Digital Dividend for Society and Business. *Офіційний веб-сайт World Economic Forum*. 22.01.2017. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.weforum.org/press/2017/01/100-trillion-by-2025-the-digital-dividend-for-society-and-business/>.

49. Kruhlova O., Tverdokhlib K. Ukraine Global and Digital Competitiveness Index. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 18-19. С. 23 – 25. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2023.01>.

50. Digital Market Overview. *Веб-сайт iabUkraine*. [Електронний ресурс]. URL: https://iab.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/IAB-Ukraine_Digital-Market-Overview_2024.pdf.

51. Дія: Цифрова держава. *Веб-сайт kirsoft*. [Електронний ресурс]. URL: <https://kitsoft.ua/ua/projects/diya-cifrova-derzhava>.

52. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг : аналітичний звіт. *Офіційний веб-сайт ПРООН*. 2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-01/infographic-e-services-use-in-ukraine-2024.pdf>.

53. Міщенко В.І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2023. № 1. С. 67–81. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.01.067/>

54. Олійник М. О. Реалізація системної діджиталізації вітчизняної економіки у контексті її інтеграції у європейський цифровий простір. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Випуск 8 (08). С. 149-153. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.8-25>.

55. Державні послуги онлайн. *Веб-портал Дія*. [Електронний ресурс]. URL: <https://diia.gov.ua/>.

56. Дія.City. *Веб-портал Дія*. [Електронний ресурс]. URL: <https://city.diia.gov.ua/>.

57. Дія.Освіта. *Веб-портал Дія*. [Електронний ресурс]. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>.

58. Дія.Business. *Веб-портал Дія*. [Електронний ресурс]. URL:

<https://business.diia.gov.ua/>.

59. E-Residency відшкодовує реєстраційний збір українським підприємцям. *Веб-портал E-Residency. Republic of Estonia*. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.e-resident.gov.ee/e-residency-ukraine-ua/>.

60. А. Можаровська. В органах держвлади з'явилася нова посада CDTO: хто це такі та за що відповідають. *Веб-портал 24tv.ua*. 03.03.2021. [Електронний ресурс]. URL:

https://24tv.ua/tech/v_organah_derzhvladi_zyavitsya_nova_posada_cdtogonchar_uk_n1276060.

61. Деякі питання діяльності підрозділів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації центральних та місцевих органів виконавчої влади та заступників керівників центральних органів виконавчої влади, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації : постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 194. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2021-%D0%BF#Text>.

62. Ю. Сабадашина. Які країни приносять найбільше виторгу українському ІТ. Аналітика ІТ-експорту за рік. *Вебпортал DOU*. 12.05.2025. [Електронний ресурс]. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-in-2024/>.

63. Динаміка зовнішньої торгівлі послугами за видами (уточнені дані). *Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України*. [Електронний ресурс]. URL:

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/zd/dseip/dseip2007_u.htm.

64. Діяльність підприємств. *Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України*. [Електронний ресурс]. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm.

65. І. Іпполітова. Скільки айтівців в Україні: +32 тисячі ІТ-ФОПів за рік згідно з Мін'юстом. *Вебпортал DOU*. 03.04.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2024/>.

66. І. Іпполітова. Скільки айтівців в Україні: +1,3% ІТ-ФОПів за рік, жінки частіше відкривали ФОП, а чоловіки - закривали. *Вебпортал DOU*. 11.03.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2024/>.

67. Digital Tiger: the Power of Ukrainian IT – 2024. *Вебпортал Асоціації ІТ Ukraine*. 15.03.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://yan.ua/l/Download-Digital-Tiger-2024-PDF>.

68. Ю. Сабадашина. Річний обсяг ІТ-експорту України вперше знизився. Це плато чи погіршення ситуації? - Аналітика й думки експертів. *Вебпортал DOU*. 06.02.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/it-export-2024/>.

69. Експорт ІТ послуг вперше за тривалий час знизився у річному показнику – дані за 2024 рік. *Вебпортал Асоціації ІТ Ukraine*. 01.02.2024. [Електронний ресурс]. URL: [Електронний ресурс]. URL: <https://itukraine.org.ua/eksport-it-poslug-vpershe-za-trivalij-chas-znizivsia-u-richnomu-pokazniku-dani-za-2024-rik/>.

70. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2020 р. № 526. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2020-%D1%80#Text>.

71. Прямі збитки інфраструктури України через війну зросли до \$170 млрд – оцінка KSE Institute станом на листопад 2024 року. *Веб-сайт Kyiv School of Economics*. 2024. [Електронний ресурс] URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/>.

72. Непрямі фінансові втрати економіки України перевищують \$1,164 трлн втраченого виторгу – оцінка KSE станом на липень 2024 року. *Веб-сайт Kyiv School of Economics*. 2024. [Електронний ресурс] URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/nepryami-finansovi-vtrati-ekonomiki-ukrayini-perevishhuyut-1-164-trln-vtrachenogo-vitorgu-otsinka-kse-stanom-na-lipen>

2024-roku/.

73. Боліла С. Ю. Роль інформаційних технологій та цифрових інструментів в умовах викликів війни та післявоєнного відновлення економіки України. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2024. Випуск 16. С. 265 – 275. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.16.35>.

74. Некрасов В. ІТ-галузь допоможе Україні вистояти у війні: опитування найбільших гравців. *Вебпортал Економічна правда*. 18.03.2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/03/18/684265/>.

75. Оновлені дані: ІТ – єдина експортна галузь в Україні, що зростає. *Вебпортал Асоціації IT Ukraine*. 31.01.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://itukraine.org.ua/onovleni-dani-it-yedina-eksportna-galuz-v-ukrayini-shho-zrostaeye/>.

76. Індекс цифрової трансформації регіонів України : підсумки 2024 року. 28 с. *Офіційний веб-сайт Міністерства цифрової трансформації України*. [Електронний ресурс]. URL: <https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/reports/ІНДЕКС%202024%202%201.pdf>.

77. Завербний А. С., Пушак Я. Я. Проблеми і потенційні можливості розвитку ІТ-сфери в Україні за умов активізування процесів інтегрування до міжнародного ринку: управлінський аспект. *Вісник економічної науки України*. 2023. № 1 (42). С. 110– 113. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.1\(42\).110-113](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2023.1(42).110-113).

78. Карий О. І., Гальків Л. І., Цапулич А. Ю. Розвиток ІТ-сфери України: чинники та напрями активізації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2022. Т. 5, № 1. С. 42 – 55. DOI: <https://doi.org/10.23939/semi2022.01.042>.

79. Повоєнне відновлення України: сучасний стан та досвід інших держав : матеріали інформаційного бриф. 8 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://internews.ua/storage/app/media/rang/InfoBriefs%20-%20new/PDF/29-povoenne-vidnovlennya.pdf>.

80. Куцик П. О., Процикевич А. І. Розвиток інвестиційних процесів на ринку IT-послуг: методологія та практика державного регулювання : монографія. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 224 с. [Електронний ресурс]. URL:

https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/News/Academy/2024/01/zam-962_web.pdf.

81. Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння забезпеченню сталого функціонування електронних комунікаційних мереж та надання електронних комунікаційних послуг, а також заборони демонтажу електронних комунікаційних мереж в умовах надзвичайного та воєнного стану : Закон України від 17 грудня 2024 року № 4150-IX. [Електронний ресурс].

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4150-IX#Text>.

82. Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань у сфері електронних комунікацій: проєкт Закону № 12094 від 04.10.2024. [Електронний ресурс]. URL:

<https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44975>.

83. Цифровізація містобудування: в Україні створюють Містобудівний кадастр. *Офіційний веб-сайт Міністерства цифрової трансформації України*.

05.12.2024. [Електронний ресурс]. URL:

<https://thedigital.gov.ua/news/tsifrovizatsiya-mistobuduvannya-v-ukraini-stvoryuyut-mistobudivniy-kadastr>.

84. У Києві відкрили другий у світі Global Government Technology Centre. *Офіційний веб-сайт Міністерства цифрової трансформації України*. 18.12.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/u-kievi-vidkrili-drugiy-u-sviti-global-government-technology-centre>.

85. В Україні започаткували професійну спільноту для підтримки державної цифровізації – GovTech Альянс України (GTA UA). *Офіційний веб-сайт Міністерства цифрової трансформації України*. 23.12.2024. [Електронний ресурс]. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/govtech-alyans-ukraini-novi-mozhливosti-dlya-derzhavnoi-tsifrovizatsii>.

86. Інноваційна екосистема України: огляд сучасності / О. В. Антонюк та ін. Київ: ДНУ «Інститут математики НАН України», 2021. 275 с.

87. Кустов В., Трященко В. Проблеми і перспективи розвитку ринку інформаційних технологій в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2024. № 3. С. 311 – 317. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-318-3-48>.

88. Савран Н. В. Ринок інформаційно-комунікаційних технологій в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний простір*. 2021. № 156. С. 213 – 220. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/156-39>.

89. Бавико О. Є. Синхронізація розвитку ринку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні з глобальними трендами. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2019. № 1. С. 272 – 282. URL: https://mmi.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/mmi/volume-9-issue-1/mmi2019_1_272_283.pdf.

90. Шевчук Т. В., Кравчук Г. Т. Стан і перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія Економічна*. 2019. Т. 28. № 9. С. 114 – 118. DOI: <https://doi.org/10.15421/40280922>.

91. Вікулова А. О., Савчук В. В. Перспективи розвитку ринку ІТ-послуг в Україні. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 51. 2021. С. 27 – 32. URL: http://bses.in.ua/journals/2021/51_2021.pdf.

92. Швець А. І. Проблеми та перспективи розвитку ринку ІКТ України в умовах війни. *Економічна теорія*. 2023. № 2 (78). С. 16 – 22. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/78.016>.

93. Хоменко І., Хоменко О. Особливості ІТ-галузі в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2 (34). С. 143 – 153. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(34\)-143-153](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(34)-143-153).

94. Тимошенко Н.Ю., Ронський Б.Ю. Проблеми та перспективи розвитку ІТ-індустрії в Україні. *Економіка і суспільство*. 2019. Випуск 17. URL:

https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/57.pdf.

95. Корецька В. О., Корецький О. В., Шлянчак С. О. Інформаційні технології як сучасна індустрія в світовій економіці. *Телекомунікаційні та інформаційні технології*. 2023. № 2 (75). С. 13 – 23. DOI: <https://doi.org/10.31673/2412-4338.2023.021321>.

ДОДАТКИ

Ключові переваги ІТ-бізнесу при переході на «Дія.City»

Гіг-контракт	<p>«Дія.City» надає можливість укласти гіг-контракти з фахівцями, залученими в процеси створення ІТ-продуктів. Цей вид договору дає змогу відступити від положень Кодексу законів про працю, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none"> – визначити розмір винагороди без прив'язок до мінімальної зарплати; – відійти від періодичності виплат; – перейти на систему оплати за результат, а не за процес; – здійснювати виплати в іноземній валюті; – покласти повну матеріальну відповідальність на залученого гіг-спеціаліста. <p>Відхід від КЗПП забезпечує гнучкість у побудові бізнес-процесів і дає змогу стимулювати фахівців приносити більше результату, робить їх більш самодостатніми та відповідальними, переводячи їх із розряду працівників у підрядників. Це вивільнює адміністративний ресурс компанії та нівелює ризики визнання таких відносин як «приховані трудові» контролюючими органами.</p>
Податок на виведений капітал	<p>Серед низки податкових пільг резиденти «Дія.City» мають альтернативу податку на прибуток підприємств зі ставкою 18% — податок на виведений капітал (ПнВК) зі ставкою 9%.</p> <p>ПнВК оподатковуються операції, пов'язані з виведенням коштів з обороту, наприклад, дивіденди та роялті.</p> <p>Такі економічно привабливі юрисдикції, як Естонія, Латвія та Грузія, сьогодні запровадили у себе податок на виведений капітал. Компанія сама добровільно обирає — платити один або інший варіант податку, подаючи відповідну заяву. На ПнВК перейшла половина усіх резидентів «Дія.City».</p>
Переваги в оподаткуванні фахівців	<p>Закон 1667-ІХ дає можливість резидентам «Дія.City» позбутися низки ризиків та офіційно платити менше податків за працівників і гіг-спеціалістів: замість загальної ставки ПДФО 18% за винагороду для фахівців — резидентів «Дія.City» сплачується податок за ставкою 5%.</p> <p>Окрім цього, ЄСВ за гіг-спеціалістів і робітників сплачується у розмірі мінімального страхового внеску (мінімальної заробітної плати за 1 січня відповідного року) незалежно від суми винагороди.</p> <p>Законом 1667-ІХ передбачено, що чинність правового режиму «Дія.City» та стабільність його умов закріплюється на законодавчому рівні щонайменше на 25 років.</p>

<p>NDA та NCA як переваги англійського права</p>	<p>Договори про нерозголошення (NDA) та про утримання від вчинення конкурентних дій (NCA) уже давно не є чимось новим для України й часто укладаються при найманні працівників, напевно, в кожній сучасній компанії. Але притягнути до реальної відповідальності порушників NDA та NCA раніше було надскладно, бо закон захищав права найманого працівника, значно погіршуючи позицію роботодавця.</p> <p>За новими правилами Закону 1667-IX NDA та NCA можна укласти з працівниками та гіг-спеціалістами резидентів «Дія.City». Це забезпечить реальний контроль і санкції для робітників і підрядників, якщо вони розголосять конфіденційну інформацію про бізнес або одразу після припинення роботи почнуть співпрацю з прямими конкурентами.</p>
<p>Бронювання для збереження цінних експертів</p>	<p>Статус резидента «Дія.City» став одним із критеріїв для визнання підприємства критично важливим для економіки України та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період. Такий статус не лише дає можливість бронювати від мобілізації військовозобов'язаних працівників та убезпечує компанію від втрати висококваліфікованих фахівців, але й надає додаткові конкурентні переваги при найманні нових.</p> <p>Станом на березень 2024 року, ця перевага працює лише для офіційно працевлаштованих працівників, і не поширюється на ФОП і гіг-спеціалістів.</p>

Експорт ІТ-послуг у ВВП і в загальному експорті послуг, 2018-2023 роки

Країна	Рік	Частка експорту ІТ-послуг у ВВП, %	Частка експорту ІТ-послуг у загальному експорті послуг, %
Україна	2018	3.5%	17.5%
	2019	4.6%	23.9%
	2020	5.2%	32.3%
	2021	3.5%	37.8%
	2022	4.6%	44.2%
	2023	5.4%	44.2%
Індія	2018	1.8%	17.5%
	2019	2.0%	21.1%
	2020	2.2%	26.3%
	2021	2.4%	28.8%
	2022	2.8%	32.2%
	2023	3.0%	30.9%
Чехія	2018	1.3%	10.7%
	2019	1.4%	11.6%
	2020	1.5%	13.7%
	2021	1.7%	16.4%
	2022	1.9%	15.8%
	2023	2.2%	19.0%
Польща	2018	1.1%	9.9%
	2019	1.2%	10.8%
	2020	1.4%	12.3%
	2021	1.6%	12.7%
	2022	1.8%	15.0%
	2023	1.9%	12.6%
Бразилія	2018	0.1%	0.1%
	2019	0.2%	0.9%
	2020	0.2%	6.1%
	2021	0.3%	8.1%
	2022	0.4%	10.1%
	2023	0.4%	10.6%